

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ

INSTRUKCE VRCHNÍ ŘEDITELKY SEKCE 2

č. 2/2025

Věc: **Sjednocení postupu při aplikaci zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, včetně zákona č. 242/2024 Sb., v oblasti dávek pěstounské péče**

Určeno pro: Úřad práce České republiky

Odbor odvolání a správních činností nepojistných dávek a LPS MPSV

Účinnost od: od 21. ledna 2025

Zrušovaný řídicí akt MPSV: Instrukce NM č. 2/2022

Zpracovatel: Odbor rodinné politiky, ochrany dětí a sociálního začleňování

Č. j.: MPSV-2024/271489-233

Počet stran: 46

Předkladatel: **Ing. Petra Kačírková**

ředitelka odboru rodinné politiky, ochrany dětí
a sociálního začleňování

Dne: 21. ledna 2025

Schválil: **Mgr. Petra Zdražilová**

vrchní ředitelka sekce rodinné politiky
a sociálních služeb

Dne: 21. ledna 2025

Za účelem sjednocení postupu krajských poboček a pobočky pro hlavní město Prahu Úřadu práce České republiky a Odboru odvolání a správních činností nepojistných dávek a LPS MPSV:

1. Vydávám

Instrukci ke sjednocení postupu při aplikaci zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, včetně zákona č. 242/2024 Sb., **v oblasti dávek pěstounské péče.**

2. Ukládám

Úřadu práce České republiky a Odboru odvolání a správních činností nepojistných dávek a LPS MPSV zajistit realizaci plnění povinností vyplývajících z této instrukce.

Instrukce nabývá účinnosti dnem 21. ledna 2025.

Mgr. Petra Zdražilová
vrchní ředitelka sekce rodinné politiky
a sociálních služeb

Tato instrukce je vydávána za účelem sjednocení postupu krajských poboček a pobočky pro hlavní město Prahu Úřadu práce České republiky (dále jen „krajské pobočky Úřadu práce“) a Ministerstva práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“) v prvoinstančním a odvolacím správním řízení podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, včetně zákona č. 242/2024 Sb. Tato instrukce vrchní ředitelky sekce 2 nahrazuje ode dne své účinnosti Instrukci č. 2/2022.

I. VYMEZENÍ POJMŮ

S účinností od 1. 1. 2013 jsou dávky pěstounské péče upraveny v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZSPOD“). Zákonem č. 363/2021 Sb. došlo s účinností od 1. 1. 2022 k významným změnám ohledně dávek pěstounské péče a vymezení okruhu osob, kterým za splnění zákonných podmínek dávky pěstounské péče náleží. Zákonem č. 242/2024 Sb. s účinností od 1. 1. 2025 dochází ke sjednocení postavení dětí ve svěřenectví a pěstounské péči a ke sjednocení dávkové podpory a podpory v oblasti tzv. doprovázení, jak pro rodiny mající dítě ve svěřenectví, tak v nezprostředkované pěstounské péči.

Podle § 47a odst. 1 písm. a) ZSPOD se jako **pěstounská péče pro účely části páté ZSPOD** (tedy zejména pro účel dávek pěstounské péče a dohod o výkonu pěstounské péče) **posuzuje osobní péče o dítě poskytovaná osobou pečující.**

Osobou pečující se podle § 2a písm. c) ZSPOD rozumí fyzická osoba,

1. které bylo dítě svěřeno do pěstounské péče, pěstounské péče po přechodnou dobu, předpěstounské péče nebo do péče podle § 953 občanského zákoníku (dále jen „o.z.“), a to od vykonatelnosti soudního rozhodnutí (usnesení o nařízení předběžného opatření, usnesení či rozsudku)
2. která osobně pečuje o dítě v průběhu řízení o svěření dítěte do její péče, pěstounské péče nebo předpěstounské péče nebo o jejím jmenování poručníkem dítěte, pokud bylo zahájeno z moci úřední,
3. která osobně pečuje o dítě, podala-li návrh na svěření dítěte do její péče, pěstounské péče nebo předpěstounské péče nebo návrh na její jmenování poručníkem dítěte a není-li tato osobní péče o toto dítě zjevně bezdůvodná,
4. která je poručníkem dítěte, jestliže o dítě osobně pečuje¹.

¹ K tomu, koho je třeba považovat za osobně pečujícího poručníka pro účely dávek pěstounské péče a vzniku práv a povinností podle § 47a odst. 2 ZSPOD viz str. 26 této Instrukce.

Osobou v evidenci se v souladu s § 2a písm. b) ZSPOD rozumí fyzická osoba, která je krajským úřadem nebo Magistrátem hl. města Prahy vedena v evidenci osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu podle § 27a odst. 1 až 3 ZSPOD. **Pokud je osobě v evidenci soudem svěřeno do pěstounské péče (na přechodnou dobu nebo též do dlouhodobé pěstounské péče) nezletilé dítě, stává se od vykonatelnosti takového rozhodnutí rovněž osobou pečující.**

Podle § 16a odst. 3 ZSPOD vydává pro účely rozhodování o dávkách pěstounské péče a uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče na žádost osoby uvedené v § 2a písm. c) bod 2 nebo 3 obecní úřad obce s rozšířenou působností (OÚ ORP), místně příslušný podle trvalého pobytu této osoby, vyjádření², v němž uvede, jde-li o osobu

- a) podle § 2a písm. c) bodu 2, **zda tato osoba o dítě osobně pečuje**, nebo
- b) podle § 2a písm. c) bodu 3, **zda tato osoba o dítě osobně pečuje a zda péče této osoby o dítě je nebo není zjevně bezdůvodná.**

Podle § 16a odst. 4 ZSPOD se osobní péče o dítě považuje vždy za zjevně bezdůvodnou, pokud

- a) o dítě může osobně pečovat některý z rodičů nebo poručník,
- b) o péči o dítě bylo rozhodnuto a nedošlo k podstatné změně poměrů,
- c) je jí sledován nepoctivý úmysl,
- d) jde o péči osoby, která dítě protiprávně zadržuje, nebo
- e) je zjevným zneužitím práva.

Jak bylo uvedeno výše, **za pěstounskou péči se pro účely části páté ZSPOD, tedy také pro účely ustanovení o dávkách pěstounské péče, považuje osobní péče o dítě poskytovaná osobou pečující (§ 47a odst. 1 písm. a) ZSPOD, tedy od 1.1.2025 též v případě péče jiné osoby podle § 953 o.z. osobní péče o dítě, která není zjevně bezdůvodná, po dobu soudního řízení o této péči).** Pěstounská péče podle ZSPOD tedy není (nemusí být) totožná s pěstounskou péčí podle o.z. **Vždy je třeba posoudit**

² **Vyjádření o fakticitě péče a o tom, že péče není zjevně bezdůvodná podle § 16a odst. 3 a 4 ZSPOD je vyjádřením ve smyslu Části čtvrté zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“).** Vyjádření se vydává **písemně**. Podle § 154 spr. řádu se ustanovení o lhůtách pro vydání rozhodnutí (§ 71 spr. řádu) použijí přiměřeně, je-li to potřeba. Vydat vyjádření je tedy potřeba bez zbytečného odkladu, není-li to možné, pak zásadně do 30 dnů. Vzhledem k tomu, že bude v řadě případů nezbytné provést ústní jednání i místní šetření, pak až do 60 dnů, to samé platí jde-li o zvlášť složitý případ (srov. § 71 odst. 3 spr. řádu). Vzhledem k zásadním právním následkům v právní sféře účastníka, spojeným s vydáním negativního vyjádření, je zřejmé, že je nezbytné, aby takové vyjádření bylo odůvodněno. To svým způsobem naznačuje i ust. § 155 odst. 3 spr. řádu: *Pokud správní orgán shledá, že nelze vydat vyjádření..., je povinen o tom na požádání písemně uvědomit dotčenou osobu a sdělit důvody, které k tomuto závěru vedly.* Ve vztahu k vyjádření podle § 16a odst. 3 písm. b) zákona č. 359/1999 Sb. navíc platí, že správní orgán vydává vyjádření vždy (uvede, ... *zda péče této osoby o dítě je nebo není zjevně bezdůvodná*), tedy i v případě, kdy nelze vydat kladné vyjádření. **Vyjádření podle § 16 odst. 3 a 4 ZSPOD dokládá při podání žádosti krajské pobočce Úřadu práce žadatel.**

1. zda jde o osobu pečující podle § 2a písm. c) ZSPOD a 2. zda je vykonávána osobní péče o dané dítě. Pro účely části páté ZSPOD je tedy pěstounskou péčí také např. osobní péče vykonávaná v průběhu soudního řízení o svěření dítěte do péče či pěstounské péče osobou podle § 2a písm. c) bod 2 a 3 ZSPOD (na základě vyjádření OÚ ORP o fakticitě, ev. též důvodnosti osobní péče o dítě v rámci probíhajícího soudního řízení o péči, pěstounské péči či předpěstounské péči nebo jmenování poručníkem nezletilého dítěte). V některých případech naopak může nastat situace, kdy sice trvá (nebyl zrušen či změněn) rozsudek o svěření nezletilého dítěte do pěstounské péče (tedy trvá pěstounská péče podle o.z.), ale osobní péče o dítě již není pěstounem vykonávána a nejedná se tudíž o pěstounskou péči podle ZSPOD.³

Pro posouzení, zda osobě pečující náleží odměna pěstouna nebo příspěvek při pěstounské péči, je zásadní rozdělení pěstounské péče na zprostředkovanou a nezprostředkovanou podle § 47a odst. 1 písm. b) nebo c) ZSPOD. Osobám, které mají dítě ve zprostředkované pěstounské péči, náleží za péči o toto dítě odměna pěstouna podle § 47i a násl. ZSPOD. Za péči o dítě v nezprostředkované pěstounské péči náleží osobě pečující příspěvek při pěstounské péči dle § 47ja ZSPOD.

Zprostředkovanou pěstounskou péčí se dle § 47a odst. 1 písm. b) ZSPOD rozumí:

- 1. pěstounská péče poskytovaná dítěti osobou pečující po doručení oznámení o vhodnosti této osoby stát se pěstounem tohoto dítěte, resp. od 1. 7. 2025 sdělení podle § 24 odst. 5** (zájemce o pěstounskou péči byl krajským úřadem po absolvování odborného posouzení a příprav k přijetí do rodiny zařazen do příslušné evidence a následně vybrán jako vhodný pěstoun pro konkrétní dítě),
- 2. pěstounská péče na přechodnou dobu** (osoba je zařazena v evidenci osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu a je jí svěřeno dítě do přechodné pěstounské péče),
- 3. pěstounská péče poskytovaná sourozenci dítěte svěřeného do pěstounské péče podle bodu 1, je-li poskytovaná toutéž osobou pečující** (zde je pěstounskou rodinu možné považovat za osoby blízké z titulu péče o sourozence

³ *Příklad: Nezletilá byla 5 let v pěstounské péči prarodičů, matka si postupně upravila poměry a stála o vrácení dcery do své péče. Nezletilá k matce nejdříve chodila na návštěvy, poté i na delší návštěvy přes víkendy a prázdniny, následně se k matce se souhlasem všech zúčastněných, včetně OSPOD, koncem srpna přestěhovala. Rozsudek o pěstounské péči byl však pravomocně zrušen až v lednu následujícího roku. Od předání do dlouhodobé osobní péče o nezletilou matce (srpen), zaniká prarodičům pěstounská péče podle ZSPOD a nárok na dávky pěstounské péče, rovněž zanikají ze zákona práva a povinnosti dle § 47a odst. 2 ZSPOD, a tedy i dohoda o výkonu pěstounské péči či správní rozhodnutí dle § 47b ZSPOD.*

Nicméně obecně platí, že je předpokládán soulad právního a faktického stavu ohledně osobní péče o svěřené dítě (osobní péči vykonává osoba pečující, která má dítě svěřeno do pěstounské péče). Výjimky budou podrobněji rozebrány dále v Instrukci.

a je možné podat návrh přímo na soud, nemusí dojít k „párování“ ze strany krajského úřadu).

Za nezprostředkovanou pěstounskou péči se dle § 47a odst. 1 písm. c) ZSPOD považuje pěstounská péče, která nespadá pod pěstounskou péči zprostředkovanou podle § 47a odst. 1 písm. b) ZSPOD. Jedná se o pěstounskou péči, kdy je dítě v osobní péči osoby příbuzné nebo blízké, případně si pěstoun sám dítě vybral (musel k němu mít blízký vztah) a požádal o jeho svěření do své pěstounské péče. V těchto případech nedošlo ze strany krajského úřadu k „napárování“ ke zcela neznámému dítěti a sdělení o vhodnosti pěstouna ke konkrétnímu dítěti, ale o dítě je pečováno v rámci širší rodiny či komunity.

Že jde o **zprostředkovanou pěstounskou péči** prokáže osoba pečující dokumentem „**Sdělení o vhodnosti**“, vydaným příslušným krajským úřadem podle § 24 odst. 5 ZSPOD, **dříve tzv. oznámení o vhodnosti** (do 30. 6. 2025 je vydáváno oznámení o vhodnosti, od 1. 7. 2025 pak sdělení o vhodnosti). Zároveň platí, že sdělení o vhodnosti má předepsané náležitosti, které jsou dány přílohou č. 9 vyhlášky č. 473/2012 Sb., ve znění účinném od 1. 7. 2025. **Sdělení o vhodnosti musí předložit osoba pečující ke každému dítěti, kterému poskytuje zprostředkovanou pěstounskou péči** (nejde-li o sourozence či dítě svěřené do pěstounské péče na přechodnou dobu).

Namísto oznámení o vhodnosti (zejména v případech, kdy nebylo možné takové oznámení dohledat) **bylo možné vycházet z jiných dokumentů, zejména veřejných listin – soudních či správních rozhodnutí⁴ o pěstounské, resp. předpěstounské péči či jmenování poručíkem.** Pokud je z odůvodnění rozhodnutí zřejmé, že daní žadatelé byli vybráni jako vhodní náhradní pečovatelé pro konkrétní dítě, které je svěřováno do předpěstounské, pěstounské či poručenské péče příslušným správním orgánem (tedy krajským úřadem, do roku 2013 též MPSV ČR nebo do roku 2000 okresním úřadem), je možno vycházet z doloženého rozhodnutí.

V případě, že z pohledu o. z. dojde ke změně formy pěstounské péče u téže osoby pečující a téhož svěřeného dítěte, kdy z pohledu sociálně-právní ochrany dětí šlo u předchozí formy o „pěstounskou péči zprostředkovanou“, **je třeba na pokračující osobní péči nadále pohlížet jako na zprostředkovanou**, neboť novým soudním rozhodnutím se nezakládají zcela nové skutečnosti, ale z pohledu práva sociálně-právní ochrany dětí jde pouze o formální změnu, **faktické postavení stran právního poměru - osoby pečující a svěřeného dítěte – trvá.** To platí pro všechny případy „forem“, zmíněných zejm. v § 2a písm. c) ZSPOD. Tedy je třeba pěstounskou péči

⁴ Do 31.12.2013 rozhodovaly o předpěstounské péči orgány sociálně-právní ochrany dětí (obecní úřady obcí s rozšířenou působností) ve správním řízení podle § 45b odst. 2 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve spojení s § 19 odst. 2 písm. b) ZSPOD ve znění účinném do 31. 12. 2013.

považovat vždy za zprostředkovanou, pokud se osoba pečující stala takovou osobou nejprve proto, že

- a) po doručení sdělení o vhodnosti stát se pěstounem a po podání návrhu k soudu dítě ještě před soudním rozhodnutím převzala se souhlasem zákonného zástupce dítěte do faktické péče, a teprve s odstupem soud toto převzetí „potvrdil“ meritorním svěřením dítěte do péče téže osoby pečující,
- b) jí bylo dítě svěřeno do předpěstounské péče, a následně soud rozhodl o změně formy svěřením na péči pěstounskou,
- c) jí bylo dítě svěřeno do pěstounské péče a následně soud rozhodl o jejím jmenováním poručníkem svěřeného dítěte,
- d) byla poručníkem dítěte a v souvislosti se zánikem funkce poručníka jí soud svěřené dítě svěřil do péče předpěstounské nebo pěstounské,
- e) dítěti poskytovala pěstounskou péči na přechodnou dobu a následně soud rozhodl o změně formy péče na předpěstounskou péči, pěstounskou péči (tzv. dlouhodobou) nebo tuto osobu jmenoval poručníkem.

Podstatné je tedy nepřerušené trvání vztahu téže „osoby pečující“ [ve smyslu § 2a písm. c) ZSPOD] a „svěřeného dítěte“ ve smyslu ZSPOD, naopak změny právní formy takové péče ve smyslu občanského práva hmotného pro účely sociálně-právní ochrany dětí podstatné nejsou. Trvajících „pěstounská péče“ ve smyslu § 47a odst. 1 písm. a) ZSPOD poskytovaná toutéž osobou pečující stejnému svěřenému dítěti, zůstává „zprostředkovanou pěstounskou péčí“ ve smyslu § 47a odst. 1 písm. b) ZSPOD i tehdy, pokud se hmotněprávní důvody (formy) takové péče, vyjmenované v § 2a písm. c) bodech 1. až 4., v průběhu trvání takové péče mění, a to případně i opakovaně.

Za zprostředkovanou pěstounskou péči (ve smyslu ZSPOD a pro účely dávek pěstounské péče) je třeba považovat také pěstounskou péči vykonávanou společně manželem zprostředkovaného pěstouna, byť on sám původně zprostředkován dítěti jako náhradní rodič nebyl. Jde např. o situace, kdy:

- o zprostředkování pěstounské péče žádá jen jeden z manželů (nutný je ale souhlas i druhého manžela), je zařazen do příslušné evidence a je mu doručeno sdělení o vhodnosti vůči konkrétnímu dítěti, následně je ale podán návrh na svěřením tohoto dítěte do společné péče obou manželů a takto i soud rozhodne,
- zprostředkovaná pěstounka se vdá a dojde ke svěřením dítěte (původně do pěstounské péče jen paní) do společné pěstounské péče manželů (ev. nastaly důvody pro jmenování poručníka, tudíž dítěti byli jmenováni oba manželé společnými poručníky),
- dítě bylo svěřeno do přechodné pěstounské péče osobě v evidenci, šlo tedy o zprostředkovanou pěstounskou péči, následně došlo ke svěřením tohoto dítěte do společné (dlouhodobé) pěstounské péče obou manželů, o odměnu pěstouna žádá manžel, kterého je nutné považovat rovněž za pěstouna zprostředkovaného.

Zda jde o zprostředkovanou či nezprostředkovanou pěstounskou péči se posuzuje vždy vůči každému dítěti samostatně. Mohou tedy nastat kombinace obou forem pěstounské péče u téže osoby pečující.⁵

II. DRUHY DÁVEK PĚSTOUNSKÉ PÉČE

Okruh dávek pěstounské péče je zakotven v § 47e ZSPOD. Dávkami pěstounské péče jsou:

- a) příspěvek na úhradu potřeb dítěte,
- b) odměna pěstouna,
- c) příspěvek při převzetí dítěte,
- d) příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla,
- e) příspěvek při pěstounské péči.

1.) Příspěvek na úhradu potřeb dítěte (§ 47f a § 47g ZSPOD)

Nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte má **nezletilé nezaopatřené dítě svěřené do péče osoby pečující ve smyslu § 47a odst. 1 ZSPOD** (tedy dítě nacházející se v osobní péči osoby pečující uvedené v § 2a písm. c) ZSPOD).

Nevznikl-li nárok na zaopatřovací příspěvek podle § 50b (nebo vznikl-li na něj nárok, ale nebylo o něj požádáno) je nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte zachován i po dosažení zletilosti dítěte, nejdéle však do dvacátého šestého roku jeho věku, jde-li o nezaopatřené dítě podle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o státní sociální podpoře“), které trvale žije a společně uhrazuje náklady na své potřeby s osobou, která byla do dosažení jeho zletilosti osobou pečující. Příspěvek náležející dítěti podle věty

⁵ Např. manželé prošli procesem odborného posouzení ze strany krajského úřadu a byli zařazeni do evidence pro zprostředkování pěstounské péče. Následně byli vybráni krajským úřadem jakožto vhodní náhradní rodiče pro konkrétní dítě, kterému krajský úřad zprostředkovával náhradní rodinnou péči. Na základě sdělení o vhodnosti dle § 24 odst. 5, dříve oznámení, o vhodnosti podle § 24 odst. 2 písm. a) a odst. 3 zákona o SPOD, došlo k seznámení manželů a dítěte, následně manželé podali návrh na svěřením nezletilého do předpěstounské péče, soud jim vyhověl, posléze došlo ke svěřením do péče pěstounské. Za péči o toto dítě manželům (resp. jednomu z nich dle dohody) náleží odměna pěstouna podle § 47j odst. 1 písm. a) ZSPOD. Následně se manželé ujali péče o syna své sousedky, která byla hospitalizovaná v nemocnici. Chlapce znali od narození, mají spolu vybudován vztah. Zdravotní stav jeho matky se nelepšil a nikdo jiný z chlapcovy rodiny jej do péče nemohl převzít. Manželé tedy požádali o svěřením chlapce do své pěstounské péče – vůči tomuto dítěti jsou nezprostředkovaní pěstouni a k odměně pěstouna za dítě ve zprostředkované pěstounské péči budou pobírat příspěvek při pěstounské péči za péči poskytovanou synovi sousedky. Na obě děti pak příspěvek na úhradu potřeb dítěte.

první se vyplácí tomuto dítěti od splátky příspěvku na úhradu potřeb dítěte náležející za kalendářní měsíc následující po měsíci, v němž dovršilo zletilosti.

Uvedené platí do 31. 12. 2027. Od 1. 1. 2028 končí „přechodné“ období, kdy je možné si vybrat mezi prolongovanými dávkami péstounské péče nebo zaopatřovacím příspěvkem a od zletilosti nebo nabytí plné svéprávnosti bude při splnění ostatních zákonných podmínek možné pobírat pouze zaopatřovací příspěvek podle § 50b ZSPOD (zaniká možnost prolongace péstounských dávek po zletilosti).

Nárok je zachován (opětovně vznikne) i v případě, že dojde k dočasnému přerušení nároku na dávku, např. v situaci, kdy se dítě nejprve stane zaopatřeným a po určité době se opět obnoví jeho nezaopatřenost, zejména z důvodu pokračování studia a soustavné přípravy na budoucí povolání. O příspěvek na úhradu potřeb dítěte žádá za nezletilé dítě osoba pečující, této osobě je také příspěvek vyplácen. Jde-li o zletilou nezaopatřenou osobu, která byla do dne zletilosti svěřena do péče osoby pečující, podává žádost sama tato osoba a jí je také dávka vyplácena. Pokud dítě požívá důchod z důchodového pojištění, náleží mu příspěvek na úhradu potřeb, jen pokud je vyšší, a to ve výši rozdílu mezi tímto příspěvkem a důchodem.

Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte činí za kalendářní měsíc

- a) 6 290 Kč pro dítě ve věku do 6 let,
- b) 7 750 Kč pro dítě ve věku od 6 do 12 let,
- c) 8 870 Kč pro dítě ve věku od 12 do 18 let,
- d) 9 220 Kč pro dítě ve věku od 18 do 26 let.

Jde-li o dítě, které je podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o sociálních službách“), osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby, činí příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Dítě ve věku	Dítě ve stupni závislosti I (lehká závislost) Kč	Dítě ve stupni závislosti II (středně těžká závislost) Kč	Dítě ve stupni závislosti III (těžká závislost) Kč	Dítě ve stupni závislosti IV (úplná závislost) Kč
Do 6 let	6 500	7 750	8 240	8 940
6 - 12 let	7 895	9 500	10 130	10 970
12 - 18 let	9 010	10 900	11 595	12 155
18 - 26 let	9 430	11 315	12 015	12 575

Změna stupně závislosti osoby na pomoci jiné fyzické osoby je podle § 47q odst. 3 ZSPOD změnou skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku péstounské péče nebo její výši. Nárok na dávku péstounské péče nebo její výši se nově posoudí ke dni platnosti

posudku, který nově stanoví stupeň závislosti. V případě, že dojde k navýšení stupně závislosti, dávka pěstounské péče příspěvek na úhradu potřeb dítěte se navýší od prvního dne kalendářního měsíce, ve kterém tato změna nastala. V případě, že dojde ke snížení stupně závislosti, dávka pěstounské péče příspěvek na úhradu potřeb dítěte bude snížena ode dne následujícího po dni, kdy uplynulo období, za které již byla dávka vyplacena.

V případě končící platnosti posudku vyžádá kontaktní pracoviště krajské pobočky Úřadu práce ČR před koncem platnosti posudku u Institutu posuzování zdravotního stavu nový posudek [§ 8 odst. 3 písm. e) zákona č. 582/1991 Sb. **Po skončení platnosti posudku o určení stupně závislosti dítěte na péči jiné fyzické osoby pokračuje krajská pobočka Úřadu práce i nadále ve výplatě příspěvku na úhradu potřeb dítěte a odměny pěstouna či příspěvku při pěstounské péči v původní zvýšené výměře podle § 47f odst. 4, § 47j odst. 1 písm. b) či d), § 47j odst. 2 písm. b) a c), § 47j odst. 3 a 4 nebo § 47ja odst. 4 ZSPOD až do doby, než je vypracován a předložen nový posudek ohledně stupně závislosti dítěte.** Jestliže je podle nového posudku určen nižší stupeň nebo žádný stupeň závislosti dítěte na pomoci jiné fyzické osoby, vydá krajská pobočka Úřadu práce rozhodnutí o snížení dávky pěstounské péče a dávka se sníží ode dne následujícího po dni, kdy uplynulo období, za které již byla dávka vyplacena, v souladu s § 47q odst. 3 písm. b) ZSPOD. Je-li naopak nově určen vyšší stupeň závislosti, rozhodne krajská pobočka Úřadu práce o zvýšení dávky, ale dávka se zpětně zvýší již od prvního dne kalendářního měsíce, od kterého je v platnosti nový posudek o určení stupně závislosti.

Krajská pobočka Úřadu práce zahajuje při skončení platnosti posudku řízení z moci úřední o přeposouzení výše a nároku na příspěvek na péči. Navýšení nebo snížení částky příspěvku na úhradu potřeb dítěte bude provedeno na základě nově vydaného posudku o určení stupně závislosti dítěte na péči jiné fyzické osoby i v případě, že rozhodnutí krajské pobočky Úřadu práce ČR ve věci příspěvku na péči, pro jehož vydání slouží jako podklad nový posudek Institutu posuzování zdravotního stavu, bude napadeno odvoláním v rámci řízení o příspěvku na péči podle § 7 a násl. zákona o sociálních službách. Odvolání proti rozhodnutí krajské pobočky Úřadu práce ve věci příspěvku na péči nemá odkladný účinek v souladu s § 28 odst. 3 zákona o sociálních službách. Stupeň závislosti dítěte na pomoci jiné fyzické osoby posuzuje pro účely odvolacího řízení Ministerstvo práce a sociálních věcí podle § 4 odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb.

Ustanovení § 47f odst. 2 ZSPOD stanoví, že nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte se zachovává i po dosažení zletilosti dítěte, nejdéle však do dvacátého šestého roku jeho věku, jde-li o nezaopatřené dítě podle zákona o státní sociální podpoře, které trvale žije a společně uhrazuje náklady na své potřeby s osobou, která byla do dosažení jeho zletilosti osobou pečující. Podmínka stanovená v § 47f odst. 2 ZSPOD,

že zletilé dítě a bývalá osoba pečující spolu trvale žijí a uhrazují společně náklady na své potřeby, odpovídá definici pojmu „domácnost“ podle dříve platného § 115 občanského zákoníku č. 40/1964 Sb., ve znění účinném do 31. 12. 2013. Zjednodušeně řečeno lze proto konstatovat, že **zletilé nezaopatřené dítě a bývalá osoba pečující spolu musí tvořit domácnost**. Přímo do ZSPOD nebyl pojem „domácnost“ zakotven zejména z toho důvodu, že nový občanský zákoník č. 89/2012 Sb., účinný od 1. 1. 2014, již pojem domácnost nedefinuje, a proto se z hlediska právní jistoty raději výslovně vymezila **podmínka společného žití a hospodaření zletilého nezaopatřeného dítěte a bývalé osoby pečující**.

Judikatura i právní teorie se dlouhodobě kloní k tomu, že společná domácnost musí být vždy vázána na jeden byt (srov. rozhodnutí zveřejněné už pod č. 6/1980 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), tj. že **společné bydlení je nezbytnou podmínkou existence společné domácnosti**. K tomuto je však nutno poznamenat, že trvalost takového spoluzití není dotčena tím, že se některý z členů domácnosti přechodně zdržuje mimo ni (například po dobu nemoci, studia, zahraniční cesty, stáže, zahraniční vojenské mise apod.). Z toho vyplývá, že **ke splnění podmínky „trvalého žití“ zletilého nezaopatřeného dítěte s bývalou osobou pečující není na překážku, pokud se dítě nezdržuje ve stejné domácnosti nepřetržitě – tato podmínka je splněna např. i u zletilých dětí, které studují mimo místo bydliště a bydlí na koleji (internátu), ale jinak mají své bydliště stále v místě bydliště bývalé osoby pečující**. Lze akceptovat též pronájem bytu místo bydlení na koleji či internátu za účelem studia ve městě vzdáleném od místa bydliště.

Pokud zletilé nezaopatřené dítě splňuje podmínku nezaopatřenosti a zároveň splňuje podmínku vedení společné domácnosti s bývalou osobou pečující, náleží mu příspěvek na úhradu potřeb dítěte bez ohledu na to, že je hlášeno k trvalému pobytu na jiné adrese, stejně jako bez ohledu na skutečnost, že má již svoje vlastní dítě a manžela/manželku nebo druha/družku. V případě, že zletilé nezaopatřené dítě uzavře manželství, je třeba pouze upozornit na to, že manželovi tohoto dítěte vzniká vyživovací povinnost podle § 697 o.z., která má přednost před vyživovací povinností rodičů k dítěti.

Od ledna 2022 nabyla účinnosti novela ZSPOD (zákon č. 363/2021 Sb.), která zavedla nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte rovněž pro děti svěřené do péče jiné osoby podle § 953 o.z. (tzv. svěřenectví), ve výši po odečtu soudem stanoveného výživného. **Dne 1. 1. 2025 však nabývá účinnosti novela ZSPOD (zákon č. 242/2024 Sb.), která sjednocuje postavení dětí v péči jiné osoby podle § 953 o.z. (svěřenectví) a dětí v pěstounské péči a rovněž sjednocuje postavení osob, které pečují o děti ve svěřenectví, s osobami poskytujícími nezprostředkovanou pěstounskou péči (viz § 2 písm. c) ZSPOD).**

Od ledna 2025 tedy činí příspěvek na úhradu potřeb dítěte i u dětí svěřených do péče jiné osoby podle § 953 o.z. a u dětí ve faktické osobní péči osoby pečující v rámci probíhajícího soudního řízení o svěření do péče jiné osoby po vyjádření OSPOD dle § 16a odst. 3, 4 ZSPOD (jde rovněž o osoby pečující dle § 2a písm. c) ZSPOD) celé částky dle § 47f odst. 3, případně odst. 4 ZSPOD a odečítá se pouze případný důchod z důchodového pojištění, jež dítě požívá. Právo na výživné dítěte přechází na Českou republiku.

Nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte mají rovněž zletilé osoby, které byly dříve svěřeny do péče jiné osoby podle § 953 o.z. a zletilosti dosáhly před 1. 1. 2025, a to při splnění dalších podmínek stanovených v § 47f odst. 2 ZSPOD (nezaopatřenost, společné soužití a hrazení nákladů na své potřeby s bývalou osobou pečující + neuplatnění nároku na opakující se zaopatřovací příspěvek podle § 50b ZSPOD⁶). Těmto zletilým nezaopatřeným osobám lze příspěvek na úhradu potřeb dítěte přiznat a vyplatit poprvé nejdříve za měsíc leden 2025.

§ 47f odst. 1 ZSPOD říká, že: „*Je-li nezletilé nezaopatřené dítě během jednoho kalendářního měsíce bezprostředně po sobě svěřeno do péče různých osob pečujících, vyplácí se příspěvek na úhradu potřeb dítěte osobě pečující, která o dítě pečuje po delší část měsíce. Pokud péče různých osob pečujících, kterým je nezletilé nezaopatřené dítě během jednoho kalendářního měsíce bezprostředně po sobě svěřeno, trvala stejnou dobu, určí krajská pobočka Úřadu práce, která o příspěvku na úhradu potřeb dítěte rozhoduje, které z těchto osob se bude příspěvek na úhradu potřeb dítěte vyplácet.*“

V případech změny osoby pečující během jednoho kalendářního měsíce se podle § 47f odst. 1 věta druhá a třetí jedná o změnu na základě svěření do péče (osoby pečující), tedy je třeba vycházet z vykonatelnosti soudního rozhodnutí. Předpokládá se, že právní a faktický stav je v souladu, tedy že osobní péči o svěřené dítě převzala nová osoba pečující až na základě oprávnění a povinnosti pečovat o svěřené dítě dle soudního rozhodnutí, ledaže je na návrh původní nebo nové osoby pečující prokázáno (např. zápisem/protokolem o předání dítěte, vyjádřením OSPOD apod.), že osobní péče o dítě v daném měsíci fakticky byla vykonávána se souhlasem všech zúčastněných stran odlišnou osobou, než která byla oprávněna a povinna dle aktuálního rozhodnutí soudu o dítě osobně pečovat. To samé platí pro případ, kdy krajská pobočka Úřadu práce zjistí nesoulad faktické osobní péče se soudním rozhodnutím ze své činnosti.

⁶ Je možné, aby si mladý dospělý (nejdéle však do 26. let jeho věku), který byl před 1. 1. 2025 až do zletilosti ve svěřenectví, zvolil namísto příspěvku na úhradu potřeb dítěte pobírání opakujícího se zaopatřovacího příspěvku, za předpokladu že bude plnit podmínky zakotvené v § 50b odst. 1 ZSPOD (nezaopatřenost, bezúhonnost, 3 roky v péči zakládající nárok na ZaoPŘO, individuální plán mladého dospělého). Souběžné pobírání příspěvku na úhradu potřeb a ZaoPŘO není možné.

Příklad 1: Dítě se nachází v přechodné pěstounské péči, krajským úřadem je mu vybrána vhodná rodina pro dlouhodobou pěstounskou péči, dojde k seznámení s dítětem a podání návrhu na předpěstounskou péči k soudu. Soud rozhodne, usnesení o svěření dítěte do předpěstounské péče je vykonatelné dne 10.5. Krajská pobočka Úřadu práce vychází z vykonatelnosti soudního rozhodnutí a příspěvek na úhradu potřeb dítěte náležející dítěti za měsíc květen vyplatí již novým osobám pečujícím.

Příklad 2: Dítě je stále ve faktické osobní péči přechodné pěstounky, ačkoli je již vykonatelné soudní rozhodnutí o svěření dítěte do předpěstounské péče jiným osobám (vykonatelnost nastala 10.5.), ale tyto osoby převezmou péči o dítě např. z důvodu nemoci či jiných závažných okolností až později (např. 20.5.), o čemž není sporu díky doložení písemného vyjádření obou stran, vyplatí se příspěvek na úhradu potřeb dítěte přechodné pěstounce za celý měsíc květen. (Pokud by došlo ke sporu, musela by krajská pobočka Úřadu práce provést další důkazy k odstranění pochybností).

Příklad 3: Dítě se nachází na základě rozsudku v pěstounské péči prarodičů, ti ale ze zdravotních důvodů již o nezletilého nemohou nadále pečovat, proto byl podán návrh na svěření dítěte do péče jeho tetou. Rozsudek o změně pěstounské péče (svěření dítěte do pěstounské péče tety) je vykonatelný 10.5., proto by krajská pobočka Úřadu práce primárně měla řešit komu bude vyplacen příspěvek na úhradu potřeb dítěte za měsíc květen. Podle vykonatelnosti rozsudku by příspěvek na úhradu potřeb dítěte měl být vyplacen tetě nezletilého.

Nicméně protože se dítě ve faktické péči tety nacházelo již od 8.2., kdy se zdravotní stav prarodičů výrazně zhoršil (o čem se krajská pobočka Úřadu práce dozví např. z rozsudku nebo z tvrzení tety, která požaduje dávky již za měsíc únor apod.), je třeba situaci řešit dříve než k 10.5. (vykonatelnost rozsudku), jelikož prarodiče jíž nebyli osoby pečující – neposkytovali osobní péči svěřenému dítěti a toto se nacházelo v dlouhodobé osobní péči tety. Pak by bylo nutné posuzovat, od kdy nebylo dítě u tety jen dočasně, např. po dobu nemoci prarodičů, ale kdy se jednalo o převzetí do péče s úmyslem svěření do dlouhodobé pěstounské péče – toto se prokazuje buď písemnými dokumenty (záznam OSPOD, předávací protokol, návrh k soudu na změnu pěstounské péče apod.) nebo tvrzením zúčastněných stran. Pokud je např. 5. 4. podán soudu návrh na svěření nezletilého do pěstounské péče tety a je doloženo vyjádření OSPOD, že teta o dítě fakticky osobně a důvodně pečuje, je možné ji považovat za osobu pečující od 5.4. a dojde k odejmutí příspěvku při pěstounské péči prarodičům k tomuto datu (tedy za duben jim ještě bude vyplacen), ovšem příspěvek na úhradu potřeb dítěte bude za měsíc duben vyplacen již tetě nezletilého, která je osobou pečující a o dávky pěstounské péče požádá.

Jestliže se však dítě předává z péče osoby pečující do péče rodičů, budoucích osvojitelů, nebo např. do ústavní péče, příspěvek na úhradu potřeb dítěte bude vyplacen té osobě pečující, která zajišťovala osobní péči o dítě před jeho předáním do péče rodičů, budoucích osvojitelů nebo do ústavní péče. K tomu více na str. 40 a následující u zániku nároku na dávky.

Podle § 47g odst. 1 ZSPOD „Příspěvek na úhradu potřeb dítěte nenáleží po dobu, po kterou je dítě v plném přímém zaopatření ústavního zařízení nebo v osobní péči jiné osoby. Plné přímé zaopatření se posuzuje podle zákona o státní sociální podpoře.“ Více k tomuto viz dále str. 40.

Podle § 47g odst. 2 ZSPOD „Jestliže dítě požívá důchod z důchodového pojištění, náleží příspěvek na úhradu potřeb dítěte, jen je-li vyšší, a to ve výši rozdílu mezi tímto příspěvkem a důchodem.“ Není-li příjemcem důchodu za nezletilé dítě osoba pečující, opatrovník nebo zvláštní příjemce důchodu, náleží příspěvek na úhradu potřeb dítěte v plné výši, nejdéle však po dobu 3 měsíců od přiznání tohoto příspěvku. Více k tomuto viz dále str. 35 a následující.

Ust. § 47g odst. 3 ZSPOD říká, že „Náleží-li dítěti příspěvek na úhradu potřeb dítěte, přechází právo tohoto dítěte na Českou republiku. Je-li výživné vyšší než příspěvek na úhradu potřeb dítěte, náleží rozdíl dítěti.“

Podle § 47g odst. 4 ZSPOD „Je-li dítěti přiznán a vyplácen příspěvek na úhradu potřeb dítěte, podá krajská pobočka Úřadu práce, která tento příspěvek poskytuje, návrh soudu na stanovení výživného na toto dítě, nebylo-li již dříve určeno v exekučním titulu. Pokud povinná fyzická osoba neplatí výživné určené v exekučním titulu, podá krajská pobočka Úřadu práce návrh na výkon rozhodnutí nebo exekuční návrh“.

Krajská pobočka Úřadu práce ustanoví **zvláštního příjemce dávek pěstounské péče**, jestliže oprávněná osoba nemůže dávky pěstounské péče přijímat. Krajská pobočka Úřadu práce ustanoví zvláštního příjemce příspěvku na úhradu potřeb dítěte, jestliže osoba pečující nemůže dávku přijímat nebo nevyužívá příspěvek na úhradu potřeb dítěte v jeho prospěch k úhradě jeho potřeb. S ustanovením zvláštního příjemce podle věty první musí oprávněná osoba souhlasit; souhlas této osoby se nevyžaduje, pokud vzhledem ke svému zdravotnímu stavu podle vyjádření ošetřujícího lékaře nemůže tento souhlas podat. Zvláštním příjemcem nemůže být ten, jehož zájmy jsou ve střetu se zájmy oprávněné osoby. Pro účely rozhodnutí o ustanovení zvláštního příjemce podle věty druhé si krajská pobočka Úřadu práce vyžádá vyjádření⁷ příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou působností.

V případě využití osoby pečující k zajištění neodkladné péče o dítě v případech předpokládaných v § 15 odst. 1, § 16 odst. 1 a § 37 odst. 1 ZSPOD ve smyslu § 27a odst. 9 ZSPOD, ve znění účinném od 1. 7. 2025, nevzniká nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte, jelikož dítě není svěřeno do pěstounské péče na přechodnou dobu (jde pouze o převzetí krátkodobé, dočasné osobní péče o dítě, „hlídání“ než se během pár hodin povede OSPOD vyřešit jeho situaci, o pěstounské péči musí vždy rozhodnout soud). Náklady je možné osobě pečující hradit ze strany OSPOD.

⁷ Jde o vyjádření podle Části čtvrté správního řádu.

2.) Odměna pěstouna (§ 47i, § 47j a § 47k ZSPOD)

Od 1. 1. 2022 náleží odměna pěstouna již pouze těm osobám pečujícím, které poskytují zprostředkovanou pěstounskou péči a osobám v evidenci. K vymezení pojmu zprostředkovaná pěstounská péče viz str. 5 - 8 této instrukce (§ 47a odst. 1 písm. b) ZSPOD). Pro zachování nároku na odměnu pěstouna, resp. pro vznik nároku bude nutné Krajské pobočce Úřadu práce doložit, že daná osoba pečující je pěstounem zprostředkovaným, a to vůči každému dítěti, které má daná osoba v péči. **Pokud nebude možné prokázat, že jde o pěstounskou péči zprostředkovanou, bude možné podat žádost o přiznání příspěvku při pěstounské péči podle § 47ja,** tedy dávku, která náleží za péči o dítě, k němuž nebyly osoby pečující napárovány ze strany krajského úřadu či MPSV.

Podle § 47i odst. 1 ZSPOD má nárok na odměnu pěstouna **osoba pečující, která poskytuje dítěti zprostředkovanou pěstounskou péči, a osoba v evidenci, mají-li uzavřenou dohodu o výkonu pěstounské péče.** Nevznikl-li nárok na zaopatřovací příspěvek podle § 50b nebo vznikl-li nárok na zaopatřovací příspěvek podle § 50b, ale nebylo-li o něj požádáno, nárok na odměnu pěstouna má i fyzická osoba, která byla do dosažení zletilosti dítěte jeho osobou pečující poskytující dítěti zprostředkovanou pěstounskou péči, a to po dobu, po kterou má nezaopatřené dítě nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Nárok na odměnu pěstouna má fyzická osoba podle věty druhé též tehdy, jestliže nezaopatřené dítě, které jí bylo svěřeno do péče, nemá po dosažení zletilosti nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte jen proto, že požívá důchod z důchodového pojištění, jehož výše je stejná nebo vyšší než tento příspěvek. Po zletilosti dítěte se uzavření dohody o výkonu pěstounské péče nevyžaduje, resp. není možné, pokud v rodině není mladší dítě v pěstounské péči.

Výše a výpočet odměny pěstouna podle § 47j odst. 1 až 4 ZSPOD:

U **osoby pečující, která zároveň není osobou v evidenci** činí odměna pěstouna za kalendářní měsíc, není-li dále stanoveno jinak,

- a) 1násobek minimální mzdy za měsíc při péči o 1 dítě,
- b) 1,2násobek minimální mzdy za měsíc při péči o 1 dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni I (lehká závislost),
- c) 1,5násobek minimální mzdy za měsíc při péči o 2 děti,
- d) 2násobek minimální mzdy za měsíc při péči o 3 děti nebo o 1 dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost), ve stupni III (těžká závislost) nebo ve stupni IV (úplná závislost).

Za každé další dítě svěřené do péče osoby pečující se odměna pěstouna podle odstavce 1 písm. b) a d) zvyšuje o 0,5násobek minimální mzdy za měsíc nebo o 0,7násobek minimální mzdy za měsíc, jde-li o dítě, které je osobou závislou

na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni III (těžká závislost) nebo ve stupni IV (úplná závislost).

***Příklad 1:** Osoba pečující o 1 dítě závislé na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni I a jedno zdravé dítě (obě ve zprostředkované pěstounské péči). Odměna pěstouna činí $1,2 \times MM + 0,5 \times MM$ (celkem $1,7 \times MM$) podle § 47j odst. 1 písm. b) a odst. 3 ZSPOD.*

***Příklad 2:** Osoba pečující o 2 děti, jedno je závislé na péči jiné osoby ve stupni II, druhé pak ve stupni III. Odměna pěstouna činí $2 \times MM + 0,7 \times MM$ (celkem $2,7 \times MM$) podle § 47j odst. 1 písm. d) a odst. 3 ZSPOD.*

Výše **odměny pěstouna osoby v evidenci** za kalendářní měsíc, není-li dále stanoveno jinak, činí

- a) 1,8násobek minimální mzdy za měsíc, jde-li o osobu v evidenci, která není zároveň osobou pečující, anebo je-li zároveň osobou pečující, které je do péče svěřeno 1 dítě,
- b) 2násobek minimální mzdy za měsíc, je-li osoba v evidenci zároveň osobou pečující, které je do péče svěřeno 1 dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni I (lehká závislost),
- c) 2,2násobek minimální mzdy za měsíc, je-li osoba v evidenci zároveň pečující osobou, které je do péče svěřeno 1 dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost), ve stupni III (těžká závislost) nebo ve stupni IV (úplná závislost).

Za každé další dítě svěřené do péče osoby v evidenci se odměna pěstouna podle odstavce 2 zvyšuje o 0,3násobek minimální mzdy za měsíc nebo o 0,5násobek minimální mzdy za měsíc, jde-li o dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni III (těžká závislosti) nebo ve stupni IV (úplná závislost).

***Příklad 1:** Osoba v evidenci nemá momentálně svěřeno žádné dítě, čerpá „oddech“ po předání dítěte z přechodné péče do osvojení. Není tedy aktuálně osobou pečující, ale jen osobou v evidenci. Odměna pěstouna činí $1,8 \times MM$. Následně je této osobě v evidenci svěřeno předběžným opatřením soudu do přechodné pěstounské péče dítě – stává se z ní tedy osoba pečující. Jde o dítě bez zdravotního hendikepu, proto se výše odměny pěstouna nemění (stále je posuzována podle § 47j odst. 2 písm. a) ZSPOD). Po několika týdnech je do přechodné pěstounské péče této pěstounky svěřen zdravý sourozenec dítěte, které již má v PPPD. Přechodná pěstounka toto ohlásí na ÚP a odměna pěstouna je navýšena na $2,1 \times MM$ ($1,8 \times MM + 0,3 \times MM$ podle § 47j odst. 2 písm. a) a odst. 4 ZSPOD).*

***Příklad 2:** Osoba pečující o dítě závislé na péči jiné osoby ve stupni III v dlouhodobé zprostředkované pěstounské péči se stala zároveň osobou v evidenci. Výše odměny pěstouna činí $2,2 \times MM$ podle § 47j odst. 2 písm. c) ZSPOD (jde o osobu v evidenci, která je zároveň osobou pečující o dítě závislé na péči jiné osoby ve st. III, přičemž není rozhodné, že osobou pečující není z titulu svěřením dítě do PPPD, ale z titulu osobní péče o dítě v dlouhodobé zprostředkované pěstounské péči). Následně je pěstounce svěřeno do přechodné pěstounské péče dítě (bez zdravotního hendikepu), odměna se tedy zvyšuje o 0,3násobek minimální mzdy podle § 47j odst. 4 ZSPOD.*

V případě přerušení vedení v evidenci osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu (§ 27a odst. 5 ZSPOD), odměna pěstouna nenáleží. Pokud by tato osoba v evidenci zároveň poskytovala dítěti dlouhodobou zprostředkovanou pěstounskou péči, po přerušení vedení v evidenci osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu (§ 27a odst. 4 ZSPOD), by této osobě odměna pěstouna náležela z titulu zprostředkované dlouhodobé pěstounské péče.

V případě **změny stupně závislosti svěřeného dítěte** bude postupováno obdobně, jako je tomu v případě příspěvku na úhradu potřeb dítěte, viz výše.

Pokud jsou osobou pečující nebo osobou v evidenci oba manželé nebo dva poručníci, náleží odměna pěstouna pouze jednomu z nich (viz § 47i odst. 2 věta první ZSPOD). Na pěstounskou péči vykonávanou druhým manželem nebo poručníkem se pro účely stanovení výše odměny pěstouna hledí jako na společnou pěstounskou péči. Nedohodnou-li se manželé nebo poručníci o tom, kterému z nich bude odměna pěstouna náležet, určí toto příslušná krajská pobočka Úřadu práce postupem podle § 47n ZSPOD, totéž platí i v případě společné pěstounské péče dvou osob.

Pokud by nastala situace, že **manželé mají každý svěřeny děti pouze do své výlučné péče** (např. 2 děti ve zprostředkované pěstounské péči manžel a další 2 děti ve zprostředkované pěstounské péči manželka), posuzuje se situace vždy **jako by manželé měli děti svěřené do společné zprostředkované pěstounské péče**. Stejně je třeba postupovat v případě, že některé děti jsou svěřeny do společné zprostředkované pěstounské péče a některé do výlučné zprostředkované pěstounské péče jednoho z manželů. Krajská pobočka Úřadu práce však může při rozhodování o dávce v případech, kdy manželé nebo oba poručníci spolu nejméně po dobu tří měsíců prokazatelně nežijí, rozhodnout o tom, že se nepřihlíží ke skutečnosti, že oba manželé nebo oba poručníci jsou osobou pečující nebo osobou v evidenci v souladu s § 47i odst. 3 ZSPOD. V takovém případě pak bude každý z manželů nebo z poručníků pro účely přiznání odměny pěstouna posuzován samostatně.

Za předpokladu, že každý z manželů podá svým jménem žádost o přiznání odměny pěstouna, je žádoucí **spojit řízení o obou žádostech do společného řízení** v souladu s § 140 správního řádu, neboť obě žádosti spolu věcně souvisejí a o žádosti jednoho manžela nelze rozhodnout bez přihlédnutí k žádosti druhého manžela. Spojení řízení provede krajská pobočka Úřadu práce usnesením z moci úřední s tím, že usnesení o spojení řízení se pouze poznamená do spisu, neoznamuje se účastníkům řízení a nelze proti němu podat odvolání (viz § 140 odst. 4 ve spojení s § 76 odst. 5 správního řádu). O spojení řízení se účastníci řízení vhodným způsobem vyrozumí. Ve společném řízení se o žádostech obou manželů rozhodne jedním společným

rozhodnutím, ve kterém se rozhodne o přiznání odměny pěstouna tomu z manželů, který je určen na základě jejich dohody nebo rozhodnutím krajské pobočky Úřadu práce ČR podle § 47n ZSPOD. Zaměstnanec vyřizující žádosti vyzve manžele, aby určili, kdo z nich bude odměnu pěstouna pobírat. Určení, který z manželů bude odměnu pěstouna pobírat, má vliv na účast na zdravotním a sociálním pojištění této osoby, je proto nutné, aby toto manželé zvážili. **Ve výroku společného rozhodnutí se stanoví výše odměny pěstouna, která náleží jednomu z manželů z titulu výkonu pěstounské péče oběma manžely, bez ohledu na to, zda se jedná o společnou pěstounskou péči nebo o individuální pěstounskou péči jednoho z manželů.** K vyřízení obou žádostí tedy dojde jedním rozhodnutím, což bude u obou žádostí uvedeno.

Výjimkou z uvedeného postupu bude postup doplněný novelou – zákonem č. 363/2021 Sb. do § 47i odst. 2 ZSPOD, kdy **za určitých podmínek bude možné odměnu pěstouna náležející a vypočtenou podle předchozích pravidel na základě společné žádosti manželů nebo dvou osobně pečujících poručníků „rozpůlit“.** Podmínkou ovšem je, že jde o osoby pečující, kterým náleží odměna pěstouna podle § 47j odst. 1 písm. d) nebo § 47j odst. 4 ZSPOD. Tedy v případě osob pečujících, které nejsou zároveň osobami v evidenci a poskytují zprostředkovanou pěstounskou péči, a mají nárok na odměnu pěstouna za péči o minimálně 3 děti nebo alespoň jedno dítě závislé na péči jiné osoby ve stupni II-IV [§ 47j odst. 1 písm. d) ZSPOD, resp. též podle § 47j odst. 3, neboť tento implicitně obsahuje § 47j odst. 1 písm. d) ZSPOD]. V případě osob pečujících, které jsou zároveň osobami v evidenci, půjde o situace pěstounské péče poskytované minimálně dvěma dětem (§ 47j odst. 4 ZSPOD).

Příklad: Manželé mají ve společné zprostředkované pěstounské péči 3 děti a manželka je rovněž jmenována poručnicí (zprostředkovanou) s osobní péčí i dalšího dítěte. Všechny děti jsou bez zdravotního hendikepu, tedy nejsou závislé na péči jiné osoby. Výše odměny pěstouna se posuzuje podle § 47j odst. 1 písm. d) a odst. 3 ZSPOD, tedy celkem za všechny 4 děti, a celková výše odměny pěstouna činí 2,5xMM (52 000 Kč dle výše minimální mzdy k 1.1.2025). Na základě společné žádosti obou manželů bylo rozhodnuto, že každému z manželů náleží poloviční výše této částky (každý z manželů tedy bude mít nárok na odměnu pěstouna ve výši 1,25xMM, tedy 26 000 Kč. Každý z manželů bude moci z této odměny uplatňovat např. slevu na poplatníka či na vyživované děti – dle domluvy manželů na kolik dětí a které z nich, rovněž oba manželé budou z titulu nároku na odměnu pěstouna zdravotně a sociálně pojištěni)

Odměna pěstouna se pro účely zákonů upravujících daně z příjmů, pojistné na sociální zabezpečení a pojistné na všeobecné zdravotní pojištění považuje za příjem ze závislé činnosti. Částky odměny pěstouna vypočtené dle § 47j ZSPOD jsou tedy „v hrubé“ výši, krajská pobočka Úřadu práce bude z odměny pěstouna srážet a odvádět daň z příjmů fyzických osob, pojistné na sociální zabezpečení a na zdravotní pojištění.

Pokud má osoba pečující nebo osoba v evidenci další souběžné příjmy, které se zdaňují podle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o daních z příjmu“), podává daňové přiznání sama. Úřad práce ČR vydá pro účely podání daňového přiznání potvrzení o zdanitelných příjmech. Za předpokladu, že osoba pečující nebo osoba v evidenci nemá jiný zdanitelný příjem, může podepsat na krajské pobočce Úřadu práce prohlášení poplatníka daně z příjmů a požádat o provedení ročního zúčtování daně z příjmů za příslušné zdaňovací období (kalendářní rok). V takovém případě bude osoba pečující nebo osoba v evidenci povinna doložit potřebné doklady, zejména bude-li uplatňovat odpočty podle § 15 zákona o daních z příjmů, případně slevy na dani podle § 35ba a § 35c téhož zákona. Úřad práce ČR je povinen na žádost pěstouna prohlášení poplatníka daně z příjmu vždy přijmout a na základě doložených dokumentů provést zúčtování daně včetně daňových slev a bonusů.

Odměna pěstouna se poskytuje i po dobu dočasné pracovní neschopnosti nebo nařízené karantény osoby pečující nebo osoby v evidenci, nejdéle však do konce kalendářního měsíce následujícího po kalendářním měsíci, v němž dočasná pracovní neschopnost vznikla nebo v němž byla nařízena karanténa. Po dobu, po kterou osoba pečující/v evidenci pobírá v případě pracovní neschopnosti nebo nařízené karantény odměnu pěstouna, není jí nemocenské poskytováno – viz § 16 písm. b) zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění. Taktéž nebude nemocenské poskytováno v tom měsíci, ve kterém dojde k uschopnění osoby pečující/v evidenci, neboť za tento měsíc náleží odměna pěstouna v plné výši jako za celý kalendářní měsíc, ačkoliv nárok na dávku trvá pouze po část měsíce od ukončení pracovní neschopnosti [viz § 47p odst. 3 písm. a) ZSPOD].

Pokud osoba pečující či osoba v evidenci zároveň vykonává zaměstnání či samostatnou výdělečnou činnost zakládající účast na nemocenském pojištění, a bude uznána dočasně práce neschopnou k činnosti pěstouna a současně k tomuto jinému zaměstnání či samostatné výdělečné činnosti zakládajícím účast na nemocenském pojištění, bude jí od 15. dne trvání pracovní neschopnosti náležet nemocenské z titulu tohoto zaměstnání či samostatné výdělečné činnosti zakládající účast na nemocenském pojištění, a zároveň též odměna pěstouna – ta však nejdéle do konce kalendářního měsíce následujícího po kalendářním měsíci, v němž dočasná pracovní neschopnost vznikla. Teprve v případě delší pracovní neschopnosti nebude odměna pěstouna náležet a vznikne nárok na nemocenské z titulu nemocenského pojištění osoby pečující / osoby v evidenci. Denní vyměřovací základ pro výpočet denní výše nemocenského se pak upraví podle § 20 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění. Obdobný postup jako v případě dočasné pracovní neschopnosti platí i při karanténě.

Ohledně možnosti změny příjemce odměny pěstouna v době pracovní neschopnosti jednoho z manželů nebo jednoho ze dvou společných poručníků podle § 47n ZSPOD je třeba vycházet z výše citovaného ustanovení § 16 písm. b) zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, podle kterého nemá pojištěnec nárok na výplatu nemocenského za dobu, po kterou mu náleží podle zvláštních právních předpisů započitatelný příjem ze zaměstnání, z něhož tyto dávky náleží. To znamená, že pěstoun nemůže pobírat nemocenské z důvodu pracovní neschopnosti v měsíci, kdy je mu podle § 47j odst. 5 zákona č. 359/1999 Sb. poskytována odměna pěstouna, tj. v měsíci, kdy vznikla pracovní neschopnost, v měsíci následujícím po vzniku pracovní neschopnosti a v měsíci, ve kterém byla pracovní neschopnost ukončena. Manželé nebo jiné dvě osoby, které jsou společně jmenované poručníky dítěte, se nemohou dohodnout o změně příjemce odměny pěstouna podle § 47n ZSPOD v měsíci, ve kterém jeden z manželů nebo jeden ze společných poručníků nemá nárok na odměnu pěstouna z titulu vzniku nároku na nemocenské, tj. jakmile jednomu z manželů (společných poručníků) vznikne nárok na nemocenské z důvodu pracovní neschopnosti, která trvá i druhý měsíc následující po měsíci, ve kterém pracovní neschopnost vznikla. Možnost uzavření dohody manželů nebo společných poručníků o změně příjemce odměny pěstouna v této době by zjevně mohla vést k obcházení zákona. Manželé nebo jiní dva poručníci mají nárok vždy pouze na jednu odměnu pěstouna. Tato jedna odměna pěstouna je v případě déletrvající pracovní neschopnosti příjemce odměny nahrazena nemocenským, které odměnu pěstouna nahrazuje. Naproti tomu však není vyloučeno, aby se manželé nebo jiní dva společní poručníci dohodli o změně příjemce odměny pěstouna v době, kdy je sice jeden z nich v pracovní neschopnosti, ale odměna pěstouna mu stále ještě náleží, tj. v měsíci vzniku pracovní neschopnosti nebo v měsíci následujícím (v tu dobu ani nelze vždy předvídat, jak dlouho bude pracovní neschopnost jednoho z manželů trvat a kdy bude ukončena).

3.) Příspěvek při pěstounské péči (§ 47ja ZSPOD)

Nárok na příspěvek při pěstounské péči má osoba pečující poskytující dítěti nezprostředkovanou pěstounskou péči (vč. svěřenectví), **má-li uzavřenou dohodu o výkonu pěstounské péče**. Nevznikl-li nárok na zaopatřovací příspěvek podle § 50b nebo vznikl-li nárok na zaopatřovací příspěvek podle § 50b, ale nebylo-li o něj požádáno, nárok na příspěvek při pěstounské péči má i fyzická osoba, která byla do dosažení zletilosti dítěte jeho osobou pečující poskytující dítěti nezprostředkovanou pěstounskou péči, a to po dobu, po kterou má nezaopatřené dítě nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Nárok na příspěvek při pěstounské péči má fyzická osoba podle věty druhé též tehdy, jestliže nezaopatřené dítě, které jí bylo svěřeno do péče, nemá po dosažení zletilosti nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte jen proto, že požívá důchod z důchodového pojištění, jehož výše je stejná nebo vyšší než tento příspěvek. Po zletilosti dítěte se uzavření dohody o výkonu pěstounské

péče nevyžaduje, resp. není možné, pokud v rodině není mladší dítě v pěstounské péči.

V případě tzv. svěřenectví lze žádat příspěvek při pěstounské péči nejdříve za měsíc leden 2025, jsou-li splněny zákonné podmínky, včetně uzavření dohody o výkonu pěstounské péče. Zletilo-li dítě svěřené do péče jiné osoby podle § 953 o.z. před 1.1.2025 a tomuto zletilému nezaopatřenému dítěti vznikl nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte podle § 47f odst. 2 ZSPOD, vznikne rovněž osobě, která měla toto dítěte před 1. 1. 2025 svěřeno do péče jiné osoby podle § 953 o.z., nárok na příspěvek při pěstounské péči, který je možné přiznat a vyplatit poprvé nejdříve za měsíc leden 2025.

Výše dávky příspěvek při pěstounské péči za kalendářní měsíc za každé svěřené dítě je dána součinem částky životního minima jednotlivce a koeficientu 2,3. Má-li osoba pečující vůči dítěti vyživovací povinnost (prarodič, praprarodič – vyživovací povinnost nemusí být stanovena soudně), výše příspěvku při pěstounské péči za kalendářní měsíc za každé jí svěřené dítě je dána součinem částky životního minima jednotlivce a koeficientu 1,8.

Výše příspěvku při pěstounské péči za kalendářní měsíc za dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost), III (těžká závislost) nebo IV (úplná závislost), je dána součinem částky životního minima jednotlivce a koeficientu 5,5, a to bez ohledu na to, zda jde o prarodiče či praprarodiče nebo nikoliv.

Tato dávka nepodléhá odvodům na sociální a zdravotní pojištění a dani z příjmů. Osoba pečující tedy není z titulu pobírání příspěvku při pěstounské péči zdravotně a sociálně pojištěna a toto je nutné řešit jinými způsoby (zaměstnání, OSVČ, za určité osoby je plátcem zdravotního pojištění stát, v případě vymezených skutečností jde o tzv. náhradní doby pojištění).

V případě, kdy má osoba pečující děti svěřené do zprostředkované i nezprostředkované pěstounské péče, náleží za děti svěřené do zprostředkované pěstounské péče odměna pěstouna a za děti v péči nezprostředkované příspěvek při pěstounské péči.

***Příklad:** Manželé byli po absolvování příprav k přijetí dítěte do rodiny a odborného posouzení zařazeni do evidence žadatelů o zprostředkování pěstounské péče a následně byli krajským úřadem vybráni jakožto vhodní budoucí pěstouni konkrétnímu dítěti, které daný úřad vedl v evidenci dětí, kterým je třeba zprostředkovat náhradní rodinnou péči. Za péči o toto dítě jim náleží odměna pěstouna ve výši 1xMM. Následně manželé požádali o svěřením do pěstounské péče spolužáka a kamaráda svého vlastního syna. Šlo o chlapce z dětského domova, rodiče o něj jevíli zájem sporadicky, s pěstounskou rodinou se znal díky přátelství s jejich synem. OSPOD souhlasil a manželé si podali návrh na svěřením chlapce do pěstounské péče přímo k soudu, jelikož jsou považováni za osoby dítěti blízké. Za péči o tohoto chlapce jim bude náležet příspěvek při pěstounské péči ve výši 2,3xŽM.*

4.) Příspěvek při převzetí dítěte (§ 47i ZSPOD)

Nárok na příspěvek při převzetí dítěte má osoba pečující dle § 2a písm. c) ZSPOD,

Nárok na příspěvek při převzetí dítěte má osoba pečující dle § 2a písm. c) ZSPOD, která převzala dítě do pěstounské péče (ve smyslu § 47a odst. 1 písm. a) ZSPOD, tedy i svěřenectví). Nárok na příspěvek při převzetí dítěte mají rovněž osoby pečující, které mají dítě svěřeno do pěstounské péče na přechodnou dobu, od 1.1.2025 bez omezení. O příspěvek při převzetí dítěte mohou žádat i osoby pečující, kterým bylo dítě svěřeno do péče podle § 953 o.z. (svěřenectví) před 1. 1. 2025. Nicméně půjde pouze o případy, kdy od svěření dítěte do tzv. svěřenectví **neuplynula prekluzivní doba delší než 1 rok.** Fakticky tak budou moci o příspěvek při převzetí dítěte zpětně požádat pouze osoby pečující, kterým bylo dítě do tzv. svěřenectví předáno v průběhu kalendářního roku 2024⁸.

Příspěvek při převzetí dítěte, jde-li o totéž dítě, náleží osobě pečující jen jednou. To znamená, že osobě pečující nevzniká k témuž dítěti nárok na příspěvek při převzetí dítěte např. jednou z titulu svěřením dítěte do předpěstounské péče a následně podruhé z titulu svěřením dítěte do pěstounské péče. Nárok na příspěvek při převzetí dítěte však mají dvě různé osoby pečující, které mají totéž dítě postupně svěřeno do své péče (v případě přechodu dítěte z péče jedné osoby pečující do péče jiné osoby pečující).

Výše příspěvku při převzetí dítěte činí:

- a) je-li převzato dítě do 6 let věku - 10 800 Kč,
- b) je-li převzato dítě od 6 let do 12 let věku - 12 150 Kč
- c) je-li převzato dítě od 12 let do 18 let věku - 13 500 Kč.

5.) Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla (§ 47m ZSPOD)

Na příspěvek má nárok **osoba pečující**, která má **v pěstounské péči** (vč. svěřenectví) **nejméně 3 děti nebo má nárok na odměnu pěstouna z důvodu péče o 3 děti**, včetně zletilých nezaopatřených dětí, jež zakládají osobě pečující nárok na odměnu pěstouna, pokud zakoupila osobní motorové vozidlo nebo zajistila nezbytnou celkovou opravu osobního motorového vozidla a toto vozidlo nepoužívá pro výdělečnou činnost. Nárok na příspěvek mají tedy osoby pečující (zprostředkovaní i nezprostředkovaní pěstouni) pokud mají svěřené alespoň 3 děti do pěstounské péče, vč. svěřenectví, v případě zprostředkovaných pěstounů s nárokem na odměnu pěstouna též po zletilosti svěřeného dítěte je možné započítat též zletilé nezaopatřené děti, na které je pobírána odměna pěstouna.

⁸ Pokud bylo dítě do tzv. svěřenectví předáno např. 14. 3. 2024, je možné, aby osoba pečující do 14. 3. 2025 uplatnila žádost o zpětné přiznání jednorázového příspěvku při převzetí dítěte.

Výše příspěvku na zakoupení motorového vozidla činí **70 % pořizovací ceny motorového vozidla nebo prokázaných výdajů na opravy, nejvýše však 100 000 Kč**. Součet těchto příspěvků za posledních 10 kalendářních let přede dnem podání žádosti nesmí přesáhnout 200 000 Kč (nesčítá se s příspěvky přiznanými do 1. 1. 2013 podle zákona o státní sociální podpoře, ve znění účinném do 31. 12. 2012).

Příspěvek na zakoupení motorového vozidla může být poskytnut v bezhotovostní formě i před zakoupením motorového vozidla. Použití příspěvku na zakoupení motorového vozidla je osoba pečující povinna prokázat do 6 měsíců od jeho poskytnutí; pokud tohoto příspěvku nepoužila k zakoupení motorového vozidla, je povinna příspěvek vrátit. Účelné využití příspěvku bude příjemce dokládat kupní smlouvou a daňovým dokladem o koupi/ opravě vozidla. Pokud osoba pečující do 5 let ode dne, kdy jí byl příspěvek poskytnut, motorové vozidlo, na jehož zakoupení nebo opravu byl příspěvek poskytnut, prodala, darovala, započala je používat pro výdělečnou činnost nebo přestala vykonávat pěstounskou péči, nejde-li o případ, kdy osoba pečující přestala vykonávat pěstounskou péči z vážných zdravotních důvodů, je povinna vrátit poměrnou část příspěvku na zakoupení motorového vozidla odpovídající době z období 5 let, kdy uvedené podmínky nesplňovala.

Díky novele ZSPOD provedené zákonem č. 363/2021 Sb. a změně terminologie mají na příspěvek na zakoupení motorového vozidla nárok rovněž osoby pečující, které jsou zároveň osobami v evidenci, pokud by měly svěřeny 3 a více dětí. Tedy např. osoby poskytující přechodnou pěstounskou péči tříčlenné sourozenecké skupině. Zde je však nutné podotknout, že podle § 47m odst. 4 ZSPOD může krajská pobočka Úřadu práce rozhodnout o povinnosti vrátit poměrnou část příspěvku, kdy mj. není splněna podmínka výkonu pěstounské péče (jde rovněž o období, kdy osoba v evidenci nemá svěřeno žádné dítě a je pouze osobou v evidenci – o vrácení poměrné části příspěvku u osob v evidenci bude krajskou pobočkou Úřadu práce rozhodováno až po uplynutí 5 let od poskytnutí příspěvku).

Příspěvek na celkovou nezbytnou opravu motorového vozidla může být poskytnut i na jiné vozidlo, než na které byl předtím poskytnut příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla. Pokud jde o otázku úhrady několika po sobě jdoucích opakovaných oprav vozidla, není vyloučeno poskytnutí příspěvku na všechny provedené opravy dohromady, neboť tuto situaci lze posoudit tak, že celková oprava vozidla si vyžádala provedení více samostatných oprav. V žádosti by pak bylo uvedeno jenom datum poslední opravy, kterou byla celková oprava vozidla dokončena. Ze zákonné úpravy § 47m ZSPOD vyplývá, že v případě poskytnutí příspěvku na zakoupení nebo na celkovou opravu motorového vozidla se musí jednat o vozidlo ve vlastnictví osoby pečující, která o poskytnutí příspěvku žádá a která bude příjemcem tohoto jednorázového příspěvku.

V případě manželů, kteří jsou osobami pečujícími, přichází v úvahu 2 varianty:

1. Zakoupené nebo opravené motorové vozidlo je ve společném jmění manželů, protože bylo pořízeno za trvání manželství – pak by mohl o poskytnutí příspěvku na celkovou opravu motorového vozidla požádat kterýkoliv z manželů, ačkoliv kupní smlouvu o pořízení vozidla uzavřel pouze jeden z manželů, který je také uveden v technickém průkazu.

2. Zakoupené nebo motorové vozidlo je ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů – pak musí o poskytnutí příspěvku požádat ten z manželů, který je vlastníkem vozidla a který rovněž splňuje podmínku, že je osobou pečující, která má v pěstounské péči nejméně 3 děti.

III. VZNIK NÁROKU NA DÁVKY PĚSTOUNSKÉ PÉČE

Nárok na dávky pěstounské péče **vzniká dnem splnění všech podmínek stanovených tímto zákonem** v souladu s § 47p odst. 1 ZSPOD. Vznik nároku je vždy podmíněn

- svěřením dítěte do péče osoby pečující na základě vykonatelného rozhodnutí soudu (svěření dítěte do péče dle § 953 o.z., pěstounské péče, předpěstounské péče nebo pěstounské péče po přechodnou dobu), nebo
- jmenováním poručníkem dítěte, pakliže o dítě osobně pečuje, nebo
- zajišťováním osobní péče o dítě osobou, u které probíhá soudní řízení o svěření dítěte do její péče, pěstounské či předpěstounské péče nebo jmenování této osoby poručníkem dítěte, pokud OÚ ORP vydá vyjádření dle § 16a odst. 3, 4 ZSPOD (ohledně fakticity osobní péče a v případě řízení zahájeného na návrh také ohledně důvodnosti osobní péče o dítě), nebo
- rozhodnutím příslušného krajského úřadu či Magistrátu hl. m. Prahy o zařazení žadatele do evidence osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu (vznik nároku na základní výši odměny pěstouna),
- vznik nároku na odměnu pěstouna a příspěvek při pěstounské péči je podmíněn uzavřenou dohodou o výkonu pěstounské péče (po zletilosti dítěte se uzavření dohody o výkonu pěstounské péče nevyžaduje).

A. VYKONATELNÁ SOUDNÍ ROZHODNUTÍ O SVĚŘENÍ DÍTĚTE DO PÉČE, PĚSTOUNSKÉ PÉČE, PŘEDPĚSTOUNSKÉ PÉČE A PĚSTOUNSKÉ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU, KTERÁ ZAKLÁDAJÍ NÁROK NA DÁVKY PĚSTOUNSKÉ PÉČE

1. Rozhodování soudu o péči podle § 953 a pěstounské péči podle § 958 a násl. o.z.

Při svěřením dítěte do péče nebo pěstounské péče na základě **rozsudku soudu** vzniká osobě pečující a svěřenému dítěti nárok na dávky pěstounské péče **dnem vykonatelnosti tohoto rozhodnutí**, pokud vydání rozsudku soudu nepředcházelo rozhodnutí soudu o svěřením dítěte do předpěstounské péče nebo nárok na dávky pěstounské péče nevznikl osobě pečující podle § 2a písm. c) bod 2 nebo 3 ZSPOD.

Rozsudek soudu o svěřením dítěte do péče nebo pěstounské péče je vykonatelný, jakmile nabyl právní moci, a to v souladu s § 161 odst. 2 o.s.ř. To znamená, že **zásadně se den vykonatelnosti rozsudku shoduje se dnem nabytí právní moci**. Před nabytím právní moci se rozsudek soudu o svěřením dítěte do péče nebo pěstounské péče může stát vykonatelným pouze za předpokladu, že soud ve výroku rozsudku vysloví **předběžnou vykonatelnost rozsudku** na návrh některého z účastníků řízení podle § 162 odst. 2 o.s.ř. Jestliže soud ve výroku rozsudku vysloví jeho předběžnou vykonatelnost, stává se rozsudek vykonatelným

- a) **dnem doručení písemného vyhotovení rozsudku účastníkům řízení**, nebo
- b) **dnem vyhlášení rozsudku soudem**, pokud je tento den jako den vykonatelnosti určen ve výroku rozsudku soudu nebo je uveden na doložce vykonatelnosti vyznačené soudem na stejnopisu rozhodnutí (viz § 24 odst. 2 vyhlášky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy), nebo
- c) **od jiného dne, který je uveden ve výroku rozsudku soudu o předběžné vykonatelnosti**.

V případě, že soud ve výroku rozsudku o svěřením dítěte do péče nebo pěstounské péče uvede konkrétní datum, od kterého je dítě pěstounovi svěřeno do péče nebo pěstounské péče, **je z hlediska přiznání dávek pěstounské péče rozhodující datum uvedené ve výroku rozsudku soudu, nikoliv datum vykonatelnosti rozsudku**.

2. Rozhodování soudu o předpěstounské péči podle § 963 o.z.

Dávky pěstounské péče náleží zájemcům o pěstounskou péči, kterým bylo v souladu s ustanovením § 963 o.z. rozhodnutím soudu svěřeno dítě do předpěstounské péče. **O svěřením dítěte do předpěstounské péče vydává soud usnesení⁹ a rozhodný okamžik pro vznik nároku na dávky pěstounské péče je opět den vykonatelnosti rozhodnutí** (pokud nárok na dávky pěstounské péče nevznikl osobě pečující podle § 2a písm. c) bod 2 nebo 3 ZSPOD). Usnesení soudu o svěřením dítěte do předpěstounské péče je **předběžně vykonatelné doručením podle § 171 odst. 2 o.s.ř.**, to znamená, že odvolání proti tomuto rozhodnutí nemá ze zákona odkladný účinek. Zájemci o pěstounskou péči mohou požádat o přiznání dávek pěstounské péče

⁹ Ačkoli jde o postup nesprávný, lze se čas od času stále ještě setkat s tím, že soudy o předpěstounské péči rozhodnou rozsudkem nebo předběžným opatřením. Mělo by se tak dít usnesením, nicméně i v případě vadného postupu soudu, kdy dítě svěří do předpěstounské péče rozsudkem či předběžným opatřením nárok na dávky pěstounské péče vznikne.

v plné výši již za kalendářní měsíc, ve kterém jim bylo doručeno usnesení soudu o svěření dítěte do předpěstounské péče a ve kterém se usnesení soudu stalo vykonatelným.

3. Poručenství s osobní péčí podle § 928 a násl. o.z.

Nárok na dávky pěstounské péče vzniká v souladu s ustanovením § 939 o.z.: Osobě, která je poručníkem dítěte a která o dítě osobně pečuje, a to **od vykonatelnosti rozsudku soudu o jmenování této osoby poručníkem dítěte podle § 928 o.z.** [pokud nárok na dávky pěstounské péče nevznikl osobě pečující podle § 2a písm. c) bod 2 nebo 3 ZSPOD]. Rozsudek soudu o poručenství je vykonatelný, jakmile nabytí právní moci, a to v souladu s § 161 odst. 2 o.s.ř. **Den vykonatelnosti rozsudku se tak zásadně shoduje se dnem nabytí právní moci.** Před nabytím právní moci se rozsudek soudu o jmenování osoby poručníkem dítěte může stát vykonatelným pouze za předpokladu, že soud ve výroku rozsudku vysloví **předběžnou vykonatelnost rozsudku** na návrh některého z účastníků řízení podle § 162 odst. 2 o.s.ř. (viz výše bod III. A 1. této instrukce).

Je třeba vycházet především z § 939 o.z., které říká: ***Je-li poručníkem člověk, který o dítě osobně pečuje tak, jako by mu bylo dítě svěřeno trvale do péče, náleží mu hmotné zabezpečení jako pěstounovi.*** Jde tedy o případy, kdy je poručník osobou naplňující nejen požadavky stran právní ochrany dítěte, ale i stran faktické a fyzické péče o dítě, a není zde jiná osoba, která by o dítě (také) ze zákona pečovala.

Poručník je povinen a oprávněn o dítě osobně pečovat přímo ze zákona stejně jako rodiče, a to i když mu soud v rozsudku o poručenství povinnost a právo péče o dítě výslovně neupraví. **Poručníka je proto třeba vždy považovat za osobně pečujícího poručníka, a tudíž za osobu pečující podle § 2a písm. c) bod 4 ZSPOD, s výjimkou případů, kdy:**

1. je rozhodnutím soudu dítě svěřeno do péče jiné osoby nebo do náhradní péče zařízení, nebo
2. dítě má nezletilého rodiče, u kterého soud nerozhodl o pozastavení výkonu povinnosti a práva péče o dítě (§ 868 odst. 1 o.z.), a tento s dítětem a poručníkem žije ve společné domácnosti, nebo
3. dítě má rodiče omezeného ve svéprávnosti v oblasti rodičovské odpovědnosti, u kterého soud rozhodl o zachování povinnosti a práva péče o dítě (§ 868 odst. 2 o.z.), a tento s dítětem a poručníkem žije ve společné domácnosti.

I v případech uvedených v bodě 2. a 3. je třeba poručníka považovat za osobně pečujícího, pokud soud ve výroku rozsudku výslovně poručníkovi povinnost osobní péče o dítě stanoví. Může se tedy stát, že dítě má více osob oprávněných a povinných o něj pečovat – např. nezletilého rodiče, který má ze zákona právo a povinnosti osobní

péče, a rovněž babičku-poručnici, které soud výslovně právo a povinnost osobní péče stanoví rozsudkem. Takové situace by však měly být spíše výjimečné.

4. Rozhodování o svěření dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu

Dávky pěstounské péče náleží i osobám zařazeným v evidenci osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu podle § 27a odst. 1 až 3 ZSPOD. Nárok na odměnu pěstouna podle § 47i a násl. ZSPOD náleží osobě v evidenci ode dne právní moci rozhodnutí krajského úřadu (Magistrátu hl. města Prahy) o zařazení této osoby do evidence osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu.

Nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte vzniká z titulu svěření dítěte do péče osoby v evidenci na základě:

a) Předběžného opatření soudu podle § 452 odst. 2 z.ř.s., a to ode dne vykonatelnosti usnesení soudu o nařízení tohoto předběžného opatření. Usnesení soudu o nařízení předběžného opatření podle § 452 odst. 2 z.ř.s. je vykonatelné okamžikem jeho vydání, pokud soud neuvede pozdější datum vykonatelnosti (vyhotovení, viz § 457 z.ř.s.). Nárok na přiznání příspěvku na úhradu potřeb dítěte vzniká nejdříve za měsíc, ve kterém bylo toto předběžné opatření soudu vykonatelné. **Předběžné opatření trvá nezbytně nutnou dobu, kterou stanoví soud v délce nepřesahující 3 měsíce.** Bylo-li před uplynutím této doby zahájeno řízení ve věci samé (tedy řízení o výchově dítě, nemusí se jednat o řízení o pěstounské péči), může soud předběžné opatření opakovaně **prodloužit tak, aby celková doba trvání předběžného opatření nepřesáhla 6 měsíců od jeho vykonatelnosti.** Poté lze dobu trvání předběžného opatření **výjimečně opakovaně** prodloužit na nezbytně nutnou dobu v délce nepřesahující 3 měsíce jen tehdy, nebylo-li z vážných důvodů a objektivních příčin možné v této době skončit důkazní řízení ve věci samé. **Účinky předběžného opatření zaniknou nejpozději uplynutím 1 roku od jeho vykonatelnosti.**

b) Rozsudku o svěření dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu podle § 27a odst. 7 ZSPOD a § 471 odst. 1 z.ř.s., a to ode dne vykonatelnosti tohoto rozhodnutí (k vykonatelnosti rozsudku viz výše bod III. A 1.).

Výše uvedené platí rovněž pro nárok na zvýšení odměny pěstouna nad základní výměru vypočtenou dle § 47j odst. 2 písm. a) ZSPOD, pokud je do pěstounské péče osobě v evidenci svěřeno další dítě.

B. OSOBNÍ PÉČE O DÍTĚ VYKONÁVANÁ V PRŮBĚHU SOUDNÍHO ŘÍZENÍ O SVĚŘENÍ DÍTĚTE DO PÉČE, PĚSTOUNSKÉ PÉČE, PŘEDPĚSTOUNSKÉ PÉČE NEBO JMENOVÁNÍ PORUČNÍKEM DÍTĚTE, ZAKLÁDAJÍCÍ NÁROK NA DÁVKY PĚSTOUNSKÉ PÉČE

Nárok na dávky pěstounské péče vzniká rovněž při splnění následujících podmínek:

1. podání návrhu k soudu na svěření dítěte do péče, pěstounské či předpěstounské péče nebo na jmenování poručníkem dítěte, pakliže OÚ ORP příslušný podle trvalého pobytu žadatele vydá vyjádření, že osoba, která podala uvedený návrh, o toto dítě fakticky osobně pečuje a tato péče není zjevně bezdůvodná, nebo
2. soud zahájil řízení o svěření dítěte do péče, pěstounské či předpěstounské péče nebo na jmenování poručníkem dítěte z moci úřední, a OÚ ORP příslušný podle trvalého pobytu žadatele vydá vyjádření, že osoba, o jejíž péči je řízení vedeno, o toto dítě fakticky osobně pečuje (zde není třeba vyjádření, zda je péče zjevně bezdůvodná, jelikož se předpokládá že v takovém případě by soud řízení ani nezahájil).

Je třeba **kumulativní splnění podmínek** – tedy **musí probíhat soudní řízení** (toto žadatel o dávky pěstounské péče dokládá buď podaným návrhem nebo usnesením o zahájení řízení) **a zároveň musí být vydáno vyjádření příslušného OÚ ORP o fakticitě osobní péče žadatele a důvodnosti péče** (u řízení zahájených na návrh). **Od kdy žadatel o dávku o dítě osobně pečuje, dokládá čestným prohlášením podle § 47w odst. 2 ZSPOD**. Od data uvedeného v čestném prohlášení je možné dávky pěstounské péče přiznat, pokud již soudní řízení o svěření dítěte do péče, pěstounské či předpěstounské péče nebo jmenování žadatele poručníkem k tomuto datu probíhá, a rovněž je doloženo vyjádření OÚ ORP dle **§ 16a odst. 3 a 4 ZSPOD** (OÚ ORP se ohledně fakticity osobní péče a zjevné bezdůvodnosti vyjadřuje k datu vydání vyjádření, nikoli zpětně od data, které žadatel uvádí jako počáteční datum osobní péče, je tedy třeba respektovat datum uvedené na čestném prohlášení žadatele a dávky přiznat od uvedeného data). **Případně je nutné dávky přiznat až od data podání návrhu nebo zahájení soudního řízení, pokud k této skutečnosti došlo později než k převzetí osobní péče o dítě dle čestného prohlášení.** V případě zahájení řízení na základě návrhu je soudní řízení zahájeno dnem, kdy návrh došel místně příslušnému soudu. Je-li řízení zahájeno bez návrhu, je soudní řízení zahájeno dnem, kdy bylo vydáno usnesení soudu o zahájení řízení.

Je-li soudem **pravomocně rozhodnuto o zamítnutí návrhu** na svěření dítěte do péče, předpěstounské či pěstounské péče nebo na jmenování osoby poručníkem dítěte, nárok na dávky pěstounské péče **zaniká ke dni právní moci rozsudku soudu, pakliže nezanikl dříve z důvodu, že již netrvá faktická osobní péče o toto dítě.** Žadatel je upozorněn, že musí hlásit všechny rozhodné skutečnosti pro nárok na dávku a trvání tohoto nároku – tedy rovněž vydání soudního rozhodnutí o péči, pěstounské,

předpěstounské péči či rozsudku o jmenování poručníkem, ale také zánik faktické osobní péče o dítě a další rozhodné skutečnosti (přiznání důchodu z důchodového pojištění apod.). Krajská pobočka Úřadu práce je oprávněna ověřit si skutečnosti rozhodné pro nárok na dávky pěstounské péče u orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

IV. VZNIK NÁROKU NA VÝPLATU DÁVEK PĚSTOUNSKÉ PÉČE, ROZHODOVÁNÍ O DÁVKÁCH

O dávkách pěstounské péče rozhoduje a tyto dávky vyplácí krajská pobočka Úřadu práce místně příslušná podle místa trvalého pobytu osoby pečující a osoby v evidenci. V případě osoby, která má od zletilosti nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte, se místní příslušnost krajské pobočky Úřadu práce řídí místem trvalého pobytu této osoby. Speciálně je pak upravena místní příslušnost krajské pobočky Úřadu práce pro případ žadatele o dávky pěstounské péče, který je cizincem nebo rodinným příslušníkem cizince, jemuž vyplývá nárok na sociální výhody z přímo použitelného předpisu Evropské unie č. 492/2011 podle § 47o odst. 1 písm. h) a odst. 2 ZSPOD.

Žádost o dávky pěstounské péče může žadatel podat na kterémkoli kontaktním pracovišti, zaměstnanec musí dle § 61 odst. 5 ZSPOD vyhodnotit místní příslušnost, případně z důvodu nepřislušnosti postoupit žádost na jinou krajskou pobočku Úřadu práce. V rámci místně příslušné krajské pobočky není rozhodující, které kontaktní pracoviště o dávkce pěstounské péče rozhoduje. Žádost se podává na tiskopise předepsaném ministerstvem. K žádosti je třeba doložit údaje a dokumenty podle § 47w ZSPOD potřebné pro rozhodnutí o nároku na příslušnou dávku (tedy např. skutečnosti prokazující nezaopatřenost dítěte, rozhodnutí o svěření dítěte do péče jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, nebo návrh, který byl podán soudu na zahájení soudního řízení o svěření dítěte do pěstounské péče, předpěstounské péče, péče jiné fyzické osoby podle § 953 o.z. nebo o jmenování poručníkem dítěte, doklad prokazující stupeň závislosti svěřeného dítěte na pomoci jiné fyzické osoby, sdělení podle § 24 odst. 5 ZSPOD, jde-li o nárok na odměnu pěstouna, kopii uzavřené dohody o výkonu pěstounské péče, jde-li o nárok na odměnu pěstouna nebo příspěvek při pěstounské péči podle toho, o kterou dávku je žádáno).

Přílohou žádosti je rovněž **vyjádření OÚ ORP podle § 16a odst. 3 a 4 ZSPOD**, jde-li o žádost osoby podle § 2a písm. c) bodu 2 nebo 3 ZSPOD a **čestné prohlášení podle § 47w odst. 2 ZSPOD**. Čestné prohlášení se podává na tiskopise předepsaném ministerstvem a obsahuje tyto údaje:

- a) jméno a příjmení dítěte, datum narození a místo trvalého pobytu dítěte,
- b) jméno a příjmení, datum narození a místo trvalého pobytu osoby, která podala

návrh na svěření dítěte do péče, pěstounské péče nebo předpěstounské péče nebo návrh na její jmenování poručníkem dítěte, nebo osoby, která osobně pečuje o dítě v průběhu řízení o svěření dítěte do její péče, pěstounské péče nebo předpěstounské péče nebo o jejím jmenování poručníkem dítěte, pokud bylo zahájeno z moci úřední,

c) počáteční datum osobní péče o dítě.

Vznik nároku na výplatu dávky pěstounské péče je podmíněn na prvním místě vznikem nároku na dávku pěstounské péče (splněním podmínek stanovených zákonem) a na druhém místě podáním žádosti o přiznání dávky pěstounské péče v souladu s § 47p odst. 2 ZSPOD. Ve většině případů tak nárok na výplatu dávky pěstounské péče vzniká později oproti vzniku nároku na dávku, neboť žádost o přiznání dávky pěstounské péče není zpravidla podána ve stejný den, kdy vzniká péče o dítě poskytovaná osobou pečující a kdy tím pádem vzniká také nárok na dávky pěstounské péče. Z tohoto důvodu jsou také v § 47r odst. 2, 3 ZSPOD poměrně široké lhůty pro zánik nároku na výplatu dávky. V případě opakovaných dávek pěstounské péče zákon poskytuje oprávněné osobě možnost požádat o přiznání dávky až po dobu 1 roku od vzniku nároku na dávku a v případě jednorázových dávek po dobu 1 roku od jinak určeného rozhodného dne.

Podle § 47x odst. 1 ZSPOD se rozhodnutí ve věci dávek pěstounské péče písemně vyhotovuje jen v případě, že

- a) dávka nebyla přiznána nebo nebyla přiznána v požadovaném rozsahu,
- b) dávka byla odejmuta,
- c) dávka byla snížena,
- d) výplata dávky byla zastavena,
- e) jde o přeplatek na dávce,
- f) přichází v úvahu více oprávněných osob nebo příjemců a krajská pobočka Úřadu práce rozhoduje o tom, komu se bude dávka vyplácet, nebo
- g) je ustanoven zvláštní příjemce.

V případech, kdy se žádosti o dávku pěstounské péče vyhovuje, resp. kdy dochází k přiznání dávky nebo jejímu zvýšení nebo doplatku na dávce nebo obnovení výplaty dávky nebo změně příjemce dávky u příspěvku na úhradu potřeb dítěte, se rozhodnutí písemně nevyhotovuje a učiní se o něm pouze záznam do spisu. Oprávněná osoba se o rozhodnutí písemně vyrozumí (bude jí zasláno vyrozumění o přiznání dávky, vyrozumění o zvýšení dávky, vyrozumění o nedoplatku na dávce apod.). Rozhodnutí je v takových případech prvním úkonem v řízení a nabývá vykonatelnosti provedením záznamu do spisu. Pokud o to oprávněná osoba do 15 dnů ode dne výplaty dávky nebo ode dne její první splátky požádá (ústně do protokolu nebo písemně), bude rozhodnutí o přiznání či zvýšení dávky nebo nedoplatku na dávce nebo obnovení výplaty dávky nebo

změně příjemce dávky u příspěvku na úhradu potřeb dítěte písemně vyhotoveno a oprávněné osobě oznámeno (doručeno). Proti tomuto rozhodnutí je pak možné odvolání. Pokud oprávněná osoba do 15 dnů nepožádá o vyhotovení rozhodnutí, nabývá rozhodnutí právní moci. Rozhodnutí se nevydává a oprávněná osoba se o něm písemně nevyrozumívá v případě, že dojde ke změně výše dávky z důvodu jejího zvýšení na základě změny zákona nebo nařízení vlády podle § 58b odst. 1 nebo z důvodu zvýšení částek minimální mzdy a životního minima.

Podle § 47x odst. 4 ZSPOD o odvolání proti rozhodnutí krajské pobočky Úřadu práce rozhoduje ministerstvo. Odvolání nemá odkladný účinek.

V souladu s § 47x ZSPOD jsou tedy rozhodnutí krajských poboček Úřadu práce ČR o dávkách pěstounské péče **předběžně vykonatelná**, jelikož přímo **ze zákona je vyloučen odkladný účinek odvolání**. Rozhodnutí se tak stává vykonatelným dnem oznámení rozhodnutí, resp. v případech, kdy se rozhodnutí písemně nevyhotovuje, **nabývá vykonatelnosti provedením záznamu do spisu**. Vzhledem k tomu je možné dávky pěstounské péče vyplatit již před nabytím právní moci rozhodnutí. Úřad práce ČR připraví, tj. odsouhlasí, dávky pěstounské péče k výplatě **hned po vydání rozhodnutí**. **Výplatní termíny budou regulovány**. Podle § 71 odst. 1 písm. a) správního řádu se vydáním rozhodnutí rozumí předání stejnopisu písemného vyhotovení rozhodnutí k doručení dle § 47x odst. 1 ZSPOD. Proto je nezbytné, aby rozhodnutí po jeho vytisknutí (vyhotovení) a odsouhlasení bylo bezodkladně předáno k odeslání účastníkovi řízení.

Z výše uvedeného vyplývá, že dávky pěstounské péče je možné vyplatit ještě před tím, než se rozhodnutí dle § 47x odst. 1 ZSPOD stane vykonatelným, jelikož pokud je rozhodnutí vydáno (tzn. vypraveno k doručení), dříve či později bude účastník řízení také doručeno (případně nastane fikce doručení – viz § 24 odst. 1 správního řádu) a stane se vykonatelným. Účastník řízení tak nebude dřívější výplatou dávky v žádném ohledu zkrácen na svých procesních právech a bude moci případně podat proti rozhodnutí odvolání, na druhou stranu bude zajištěno, že Úřad práce ČR bude moci včas dávku vyplatit a provést příslušné odvody. Jde o shodný postup jako v případě dávek státní sociální podpory a pomoci v hmotné nouzi.

Příjemce dávky pěstounské péče a žadatel o dávku jsou povinni ohlásit příslušné krajské pobočce Úřadu práce do 8 dnů změny ve skutečnostech rozhodných pro trvání nároku na dávku, její výši nebo výplatu. Osoba pečující a osoba v evidenci jsou tedy povinny ohlásit zejména změnu trvalého pobytu či bydliště, změnu jména nebo příjmení, přijetí dalšího dítěte do péče nebo naopak ukončení péče či pěstounské péče, resp. svěřením dítěte do péče jiné osoby atd. **Při nesplnění ohlašovací povinnosti může být vyčíslen přeplatek na dávce pěstounské péče podle § 47z ZSPOD.**

V. PŘECHOD NÁROKU NA DÁVKY V PŘÍPADĚ ÚMRTÍ OPRÁVNĚNÉ OSOBY

V případech, kdy oprávněná osoba zemřela po přiznání nároku na dávku pěstounské péče, je třeba vycházet z § 47s odst. 3 ZSPOD: „**Byla-li dávka přiznána před smrtí oprávněné osoby, vyplatí se splatné částky, které nebyly vyplaceny do dne smrti oprávněné osoby, postupně osobám uvedeným v odst. 2.**“ Uvedené ustanovení lze vykládat níže uvedenými způsoby:

- 1) Řeší se pouze částky splatné do dne úmrtí oprávněné osoby (částky, které do smrti oprávněné osoby již byly splatné) - tedy např. v případě dítěte svěřeného péče či do pěstounské péče, které zemřelo dne 11. 9. se řeší výplata příspěvku na úhradu potřeb dítěte za měsíce předcházející měsíci září (typicky tedy dávka za srpen, která je splatná v září). Řeší se tedy, co s příspěvkem na úhradu potřeb dítěte za měsíc srpen – buď již byl přede dnem 11. 9. vyplacen nebo nikoliv, pokud byl vyplacen tak se předpokládá, že oprávněné osobě nebo příjemci, pokud oprávněná osoba zemřela dříve, než došlo k vyplacení, tak dle posloupnosti v § 47s odst. 2 ZSPOD – vyplatí se osobě pečující, se kterou dítě žilo ve společné domácnosti (jiná varianta by neměla přicházet v úvahu).
- 2) Řeší se všechny splatné částky (kdykoli splatné, nejen do dne smrti oprávněné osoby) – předpokládá se, že částky splatné do dne smrti oprávněné osoby byly vyplaceny této osobě nebo za nezletilé dítě osobě pečující. Částky splatné po smrti oprávněné osoby této osobě zcela logicky nemohly být vyplaceny, ačkoli nárok na dávku trval (péče či pěstounská péče zanikla dne 11. 9., trvala tedy po část měsíce, a proto nárok na dávku vzniká za celý měsíc září) a je třeba vyřešit komu po splatnosti dávky za měsíc září (v říjnu) částku vyplatit – osobám v posloupnosti dle 47s odst. 2 ZSPOD.

Výklad „splatné částky“ podle § 47s odst. 2 a 3 ZSPOD je, že dávka/částka je splatná až 1. dne měsíce následujícího po měsíci, za který dávka náleží (tedy např. za květen je splatná nejdříve 1. června), a proto zemře-li osoba pečující např. v červnu, odměna pěstouna nebude již za červen nástupcům dle § 47s odst. 2 ZSPOD vyplacena, takto bude postupováno naposledy v případě dávky za květen, pokud ještě nebyla vyplacena. Příspěvek na úhradu potřeb dítěte v případě úmrtí osoby pečující neřešíme, jelikož zde je oprávněnou osobou dítě, a proto příspěvek na úhradu potřeb dítěte za měsíc červen bude dítěti náležet a vyplatí se zákonnému zástupci dítěte, ev. již samotnému nezaopatřenému dítěti, je-li zletilé.

Zemřelo-li nezletilé dítě, svěřené do péče či pěstounské péče, např. dne 11. 9., nebyla ke dni smrti dítěte dávka příspěvek na úhradu potřeb dítěte za září splatná, byla splatná až po úmrtí, tj. k 1. 10., nárok na výplatu dávky za září již není. **Za měsíc, ve kterém oprávněná osoba zemřela, nevznikne nárok na výplatu dávky pěstounské péče, protože její splatnost je nejdříve 1. den měsíce následujícího po měsíci, v němž oprávněná osoba zemřela.**

VI. OKRUH OPRÁVNĚNÝCH OSOB

Okruh oprávněných osob, které mohou uplatnit nárok na dávky péstounské péče, je vymezen v § 47o ZSPOD. Z tohoto ustanovení vyplývá, že pro vznik nároku na dávky péstounské péče je rozhodující kritérium, aby oprávněná osoba měla bydliště na území České republiky ve smyslu zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pomoci v hmotné nouzi“), ať už se jedná o osobu pečující, osobu v evidenci nebo o dítě nacházející se v péči osoby pečující. Na základě § 5 odst. 6 zákona o pomoci v hmotné nouzi má osoba bydliště na území České republiky zejména za předpokladu, pokud se zde dlouhodobě zdržuje, vykonává zde výdělečnou činnost, žije zde s rodinou, plní zde povinnou školní docházku nebo se zde soustavně připravuje na budoucí povolání, popřípadě existují jiné významné důvody, zájmy či aktivity, jejichž vzájemná souvislost dokládá sepětí této osoby s Českou republikou. Lze konstatovat, že při naplnění uvedených předpokladů se na území České republiky fakticky nachází těžiště života oprávněné osoby a její rodiny, a proto je odůvodněné, aby oprávněné osobě byly poskytovány dávky ze systému dávek péstounské péče podle ZSPOD.

Pokud jde o režim pobytu oprávněné osoby na území České republiky, může být oprávněnou osobou pro účely nároku na dávky péstounské péče fyzická osoba, která má na území České republiky trvalý pobyt nebo která na území České republiky pobývá v některém z forem přechodného pobytu v souladu se zákonem č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky (dále jen „zákon č. 326/1999 Sb.“). Oprávněnou osobou může být rovněž osoba, která na území České republiky žádá o udělení mezinárodní ochrany ve formě azylu nebo doplňkové ochrany podle zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, nebo které již byla v České republice mezinárodní ochrana udělena. Dále se může jednat o cizince, který v České republice žádá o dočasnou ochranu nebo kterému byla na území České republiky přiznána dočasná ochrana za podmínek zákona č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců. Žadatelem o dávky péstounské péče a jejich příjemce může být také cizinec, který má postavení dlouhodobě pobývajícího rezidenta na území jiného členského státu Evropské unie a který má současně povolení k dlouhodobému pobytu na území České republiky podle zákona č. 326/1999 Sb., jakož i rodinný příslušník tohoto cizince. Nárok na dávky péstounské péče tedy může vzniknout též uprchlíkům z Ukrajiny s dočasnou ochranou, pakliže lze konstatovat, že mají na území České republiky bydliště (zpravidla tak lze usuzovat po 6 měsících pobytu v ČR).

Konečně pak může dávky péstounské péče podle ZSPOD čerpat cizinec nebo jeho rodinný příslušník, který má nárok na sociální výhody z přímo použitelného nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011, o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie (dále jen „nařízení č. 492/2011“) nebo který je osobou

zaměstnanou, samostatně výdělečně činnou, osobou ponechávající si takové postavení nebo rodinným příslušníkem majícím právo na rovné zacházení podle předpisů Evropské unie. Pro cizince, kterým vyplývá nárok na sociální výhody z nařízení č. 492/2011, jako pro jediné neplatí podmínka (obvyklého) bydliště na území České republiky v tom smyslu, jak je vymezen pojem bydliště v zákoně o pomoci v hmotné nouzi (viz výše).

Je třeba připomenout, že v souladu s § 2 odst. 3 se ZSPOD použije v úpravě dávek pěstounské péče pouze v tom rozsahu, ve kterém se na posuzovaný případ nevztahuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení (dále jen „koordinační nařízení“), spolu s prováděcím nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 ze dne 16. září 2009. **Mezi koordinované rodinné dávky pěstounské péče se od roku 2014 řadí již pouze příspěvek na úhradu potřeb dítěte.** Ostatní dávky pěstounské péče, tj. příspěvek při převzetí dítěte, odměna pěstouna, od 1. 1. 2022 také příspěvek při pěstounské péči, zaopatřovací příspěvky a příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla, se posuzují výlučně jako dávky poskytované podle vnitrostátní české právní úpravy nebo v režimu sociální výhody podle nařízení č. 492/2011. U koordinovaných rodinných dávek pěstounské péče, tj. u příspěvku na úhradu potřeb dítěte, není vyžadována podmínka trvalého či přechodného pobytu, ani podmínka bydliště. Bydliště se posuzuje pouze pro účely stanovení příslušnosti k právním předpisům či přednosti ve smyslu koordinačního nařízení č. 883/2004 a prováděcího nařízení, kdy obecná pravidla určování použitelných právních předpisů upravuje čl. 11 až 16 koordinačního nařízení a specifická pravidla týkající se příslušnosti a pořadí priority k přiznávání rodinných dávek upravuje čl. 68 koordinačního nařízení. U nekoordinovaných rodinných dávek pěstounské péče, včetně odměny pěstouna, se podmínka bydliště nevztahuje na cizince ani jeho rodinné příslušníky, kterým vyplývá nárok z přímo použitelného předpisu. Cizinec musí být na území hostitelského členského státu EU ekonomicky aktivní. Podmínka přechodného či trvalého pobytu a bydliště se vztahuje pouze na cizince, kterým nárok na sociální výhodu nevznikne ve smyslu nařízení č. 492/2011, kdy jde zpravidla o cizince ekonomicky neaktivního.

Pokud jde o nezletilé cizince, kteří se na území České republiky nacházejí bez doprovodu rodičů nebo jiných osob odpovědných za jejich výchovu a kteří jsou na území České republiky svěřeni rozhodnutím soudu do náhradní péče, je potřebné rozlišovat dvě skupiny těchto nezletilých cizinců bez doprovodu:

- 1) děti, které jsou svěřeny do náhradní péče na území České republiky na základě předběžného opatření soudu;
- 2) děti, které jsou svěřeny do náhradní péče na území České republiky na základě meritorního rozhodnutí soudu (rozsudku).

Nezletilí cizinci, kteří byli na základě rozsudku soudu svěřeni do náhradní péče fyzické osoby s trvalým pobytem na území České republiky, mají podle § 87 odst. 1 zákona č. 326/1999 Sb. **oprávnění k trvalému pobytu na území ČR, a to ode dne nabytí právní moci rozhodnutí soudu o svěřeni cizince do náhradní péče.** Jedná-li se o rozsudek soudu o svěřeni nezletilého cizince do péče, pěstounské péče, pěstounské péče na přechodnou dobu nebo předpěstounské péče anebo o rozsudek soudu o jmenování poručníka nezletilému cizinci, který je povinen a oprávněn o něj osobně pečovat, vzniká na základě tohoto pravomocného rozsudku soudu nárok na dávky pěstounské péče jak osobě pečující, tak svěřenému dítěti, **neboť se jedná o dítě s oprávněním k trvalému pobytu na území České republiky podle § 47o odst. 1 písm. b), c) ZSPOD.**

U dětí, které jsou svěřeny do náhradní péče na území České republiky na základě předběžného opatření soudu, vzniká dítěti rozhodnutím soudu o předběžném opatření **nárok na přechodný pobyt na území České republiky bez víza.** Oprávnění k přechodnému pobytu dítěte na území České republiky se v tomto případě zakládá podle ustanovení § 18 písm. d) bod 4 zákona č. 326/1999 Sb.

Rovněž nezletilí cizinci, kteří jsou předběžným opatřením soudu svěřeni do péče, pěstounské péče na přechodnou dobu, předpěstounské péče nebo do péče fyzické osoby, která má zájem stát se pěstounem, získávají na základě předběžného opatření soudu oprávnění k přechodnému pobytu na území České republiky bez víza v souladu s § 18 písm. d) bod 4 zákona č. 326/1999 Sb., **a to ode dne vykonatelnosti předběžného opatření soudu.** Na základě tohoto vykonatelného předběžného opatření soudu vzniká nárok na dávky pěstounské péče jak osobě pečující, tak svěřenému dítěti, **neboť se jedná o dítě s oprávněním k přechodnému pobytu na území České republiky podle § 47o odst. 1 písm. b), c) ZSPOD.**

V případě nezletilých cizinců, u kterých je vydán pravomocný rozsudek soudu o svěřeni do náhradní péče na území České republiky podle § 87 odst. 1 zákona č. 326/1999 Sb., vydává Ministerstvo vnitra potvrzení o oprávnění pobývat na území České republiky. Na žádost vydává také u dětí mladších 15 let průkaz o povolení k pobytu na území České republiky (fakultativně). Nezletilí cizinci starší 15 let, kteří jsou rozsudkem soudu umístěni do náhradní rodinné péče na území České republiky, pak musí mít průkaz o povolení k pobytu povinně, o jeho vydání jsou povinni požádat Ministerstvo vnitra nejpozději do 30 dnů po dosažení věku 15 let. Nezletilý cizinec, který byl rozsudkem soudu umístěn do náhradní péče na území České republiky před dosažením věku 15 let, se po dosažení věku 15 let považuje za cizince, který je na území ČR oprávněn pobývat na základě povolení k trvalému pobytu podle § 65 odst. 1 písm. a) ve spojení s § 87 odst. 10 zákona č. 326/1999 Sb. (do věku 15 let se jedná o cizince s oprávněním k trvalému pobytu). Fyzická osoba, které byl nezletilý cizinec svěřen do náhradní péče rozsudkem soudu, je povinna přihlásit cizince mladšího 15

let k trvalému pobytu na území České republiky do 3 pracovních dnů ode dne vzniku oprávnění k trvalému pobytu, tj. od nabytí právní moci rozsudku soudu (viz § 96 odst. 1 zákona č. 326/1999 Sb.).

VII. PŘÍSPĚVEK NA ÚHRADU POTŘEB DÍTĚTE S NÁROKEM NA DŮCHOD

Podle ustanovení § 47g odst. 2 ZSPOD náleží nezaopatřenému dítěti, které požívá důchod z důchodového pojištění, příspěvek na úhradu potřeb dítěte jen ve výši rozdílu mezi tímto příspěvkem a důchodem. Uvedené ustanovení je třeba vykládat tak, že nezaopatřenému dítěti nenáleží příspěvek na úhradu potřeb dítěte (respektive mu náleží pouze část příspěvku převyšující částku důchodu) v případě, pokud **je dítě jako oprávněná osoba poživatелем důchodu z důchodového pojištění.** Nezletilé nezaopatřené dítě však nutně nemusí být také příjemcem důchodu. Podle § 64 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, v platném znění, je příjemcem důchodu oprávněný nebo jeho zákonný zástupce nebo opatrovník anebo zvláštní příjemce. Jedná-li se o **nezletilé nezaopatřené dítě, které není plně svéprávné, nemůže být samotné dítě jako oprávněná osoba nikdy také příjemcem důchodu** - za takové dítě přiznaný důchod přijímá

- zákonný zástupce dítěte (rodič nebo poručník), nebo
- soudem jmenovaný opatrovník, anebo
- zvláštní příjemce důchodu ustanovený obecním úřadem podle § 118 odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb., tj. jestliže zákonný zástupce nebo opatrovník nemůže výplatu důchodu přijímat nebo pokud by se výplatou důchodu k jeho rukám zřejmě nedosáhlo účelu, kterému má dávka sloužit.

V případě **zletilého nezaopatřeného dítěte** je příjemcem důchodu

- samotné dítě jako oprávněná osoba, nebo
- opatrovník jmenovaný soudem v případě, že zletilé dítě bylo rozhodnutím soudu omezeno ve svéprávnosti, anebo
- zvláštní příjemce ustanovený obecním úřadem v případě, že oprávněné dítě nebo opatrovník nemůže výplatu důchodu přijímat anebo v případech, kdy by se výplatou dávky dosavadnímu příjemci zřejmě nedosáhlo účelu, kterému má dávka sloužit; zvláštním příjemcem může být ze zákona [§ 118 odst. 1 písm. b) zákona č. 582/1991 Sb.] také občan, kterému byl sirotčí důchod vyplácen do dne nabytí svéprávnosti dítěte, a to od tohoto dne.

Zákonný zástupce, opatrovník nebo zvláštní příjemce, kteří přijímají důchod za nezletilé dítě, které není plně svéprávné, jsou povinni důchod použít pouze ve prospěch oprávněného dítěte, jak jim výslovně ukládá § 118 odst. 4 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, v platném znění (dále jen zákon č. 582/1991 Sb.).

V případě, že je dítě s nárokem na sirotčí důchod svěřeno do náhradní (rodinné) péče, je třeba zajistit, aby sirotčí důchod byl využíván ve prospěch tohoto dítěte. Pokud není reálné, aby dosavadní příjemce sirotčího důchodu (např. rodič) zasílal novému pečovateli (např. pěstounovi, pečující osobě) sirotčí důchod dítěte, je třeba situaci neprodleně řešit. Sirotčí důchod v podstatě nahrazuje výživné po zemřelém rodiči, slouží tedy k úhradě stravy, ošacení, školních pomůcek a dalších potřeb dítěte a je třeba zajistit, aby sirotčí důchod plnil svůj účel i po změně výchovného prostředí dítěte.

V případě, kdy není možné zajistit, aby byl sirotčí důchod příjemcem předáván v souladu s jeho účelem osobě, která o dítě osobně pečuje, lze situaci řešit těmito způsoby:

1. **Jmenování opatrovníka dítěti pro přijímání sirotčího důchodu a pro hospodaření se sirotčím důchodem** – Místně příslušný OSPOD (obecní úřad obce s rozšířenou působností) podle místa trvalého pobytu dítěte podá soudu **návrh na omezení rodičovské odpovědnosti matky či otce, pokud jde o oprávnění přijímat sirotčí důchod náležející jejímu/jeho dítěti a s tímto důchodem hospodařit** (§ 870 o.z. ve spojení s § 14 odst. 1 písm. b) ZSPOD). Současně s tím **OSPOD navrhne jmenování opatrovníka dítěti, který bude namísto matky/otce oprávněn a povinen sirotčí důchod za dítě přijímat a hospodařit s ním** (viz § 878 odst. 3 a § 905 o.z.. Opatrovníkem dítěte pro příjem a správu sirotčího důchodu může být jmenován jakýkoliv vhodný člověk, který s tím souhlasí, to znamená i pěstoun nebo jiná osoba, která má dítě rozhodnutím soudu svěřeno do své péče. Není-li k dispozici žádný vhodný člověk nebo tento člověk své jmenování do funkce opatrovníka odmítne, jmenuje soud opatrovníkem orgán sociálně-právní ochrany dětí, tj. příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností, který je povinen opatrovnictví převzít (viz § 944 ve spojení s § 930 odst. 3 o.z. a § 17 písm. a) ZSPOD).
2. **Ustanovení zvláštního příjemce sirotčího důchodu rozhodnutím příslušného obecního úřadu podle § 118 odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb.** – Podnět k ustanovení zvláštního příjemce sirotčího důchodu může dát místně příslušnému obecnímu úřadu kdokoliv, tj. **osoby pečující, OSPOD nebo i Úřad práce ČR. Řízení o ustanovení zvláštního příjemce zahajuje obecní úřad vždy z moci úřední** postupem podle § 46 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, v platném znění (dále jen „správní řád“). Zvláštním příjemcem lze na prvním místě jmenovat vhodnou fyzickou osobu, tj. např. osobu pečující, nicméně v odůvodněných případech může být zvláštním příjemcem ustanovena i právnická osoba (viz § 118 odst. 1 písm. a) zákona č. 582/1991 Sb.). Připouští se i to, aby zvláštním příjemcem důchodu byla ustanovena obec (tj. veřejnoprávní korporace – právnická osoba), nejlépe obec s rozšířenou působností, u níž působí příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí. Pro správní řízení ve věci ustanovení

zvláštního příjemce důchodu platí podpůrně obecná úprava správního řádu, včetně úpravy lhůt pro vydání rozhodnutí podle § 71 správního řádu. **Příslušný obecní úřad by proto měl o ustanovení zvláštního příjemce rozhodnout bezodkladně**, nejpozději pak do 30 dnů od zahájení řízení, respektive do 60 dnů od zahájení řízení v případě, že by se ve věci nařizovalo ústní jednání.

Zákon č. 582/1991 Sb. neřeší speciálním způsobem otázku místní příslušnosti obecního úřadu k ustanovení zvláštního příjemce důchodu. Proto je třeba postupovat v tomto případě podle správního řádu, a to konkrétně podle § 11 odst. 1 písm. d), neboť řízení o ustanovení zvláštního příjemce pro přebírání důchodu lze podřadit pod „ostatní řízení týkající se fyzické osoby“. Podle uvedeného ustanovení se **místní příslušnost správního orgánu řídí místem trvalého pobytu fyzické osoby, jíž se řízení týká**, popřípadě místem pobytu na území České republiky podle druhu pobytu cizince, nemá-li fyzická osoba místo trvalého pobytu na území České republiky, je místní příslušnost určena posledním známým místem jejího pobytu na území České republiky. Místně příslušný je tedy obecní úřad podle místa trvalého pobytu dítěte, jakožto poživatele důchodu, nicméně je třeba respektovat, že účastníky řízení jsou jak oprávněný (poživatel důchodu), tak fyzická osoba, která má být ustanovena zvláštním příjemcem důchodu - obou těchto osob se řízení týká. Pokud jsou tedy místně příslušné dva obecní úřady, koná řízení ten, který jej zahájil jako první, pokud se nedohodly jinak.

Obě výše popsané varianty, tj. jmenování opatrovníka dítěti nebo ustanovení zvláštního příjemce pro příjem sirotčího důchodu, jsou víceméně rovnocenné. Výhoda ustanovení zvláštního příjemce důchodu by měla spočívat právě v tom, že oproti jmenování opatrovníka soudem by se mělo jednat o postup rychlejší a operativnější. V případě, že by po právní moci rozhodnutí o ustanovení zvláštního příjemce došlo ke jmenování opatrovníka, je třeba o tom neprodleně informovat příslušný obecní úřad, který následně své rozhodnutí o ustanovení zvláštního příjemce zruší, neboť odpadly důvody, pro které byl zvláštní příjemce ustanoven [§ 118 odst. 5 písm. a) zákona č. 582/1991 Sb.].

V případě svěřením dítěte do **pěstounské péče na přechodnou dobu** lze doporučit, aby opatrovníkem pro příjem důchodu, resp. zvláštním příjemcem pro příjem důchodu byl jmenován spíše příslušný OSPOD (resp. obec, u níž OSPOD působí) než pěstoun na přechodnou dobu. Lze totiž předpokládat, že dítě bude po určité době přecházet z pěstounské péče na přechodnou dobu do péče jiných osob, a pak by bylo nutné měnit osobu opatrovníka nebo zvláštního příjemce důchodu, pokud by opatrovníkem nebo zvláštním příjemcem důchodu byl jmenován pěstoun na přechodnou dobu. Bude-li opatrovníkem nebo zvláštním příjemcem jmenován OSPOD (resp. obec, u níž OSPOD působí), je samozřejmé, že by vyplacený sirotčí důchod zasílal v plné výši na účet pěstouna na přechodnou dobu nebo jiné osobě pečující, která bude aktuálně

zajišťovat péči o svěřené dítě.

Jelikož však oba výše uvedené způsoby změny příjemce důchodu určitou dobu trvají, bylo zákonem č. 242/2024 Sb. od 1.1.2025 zavedeno, že **pokud není příjemcem důchodu za nezletilé dítě osoba pečující, opatrovník nebo zvláštní příjemce důchodu, náleží dítěti příspěvek na úhradu potřeb dítěte v plné výši, nejdéle však po dobu 3 měsíců od přiznání tohoto příspěvku (§ 47g odst. 2 ZSPOD)**. Je tedy dán prostor pro řešení situace v případech, kdy by jinak osoba pečující nemohla použít příspěvek na úhradu potřeb dítěte z důvodu, že za dítě je příjemce důchodu pozůstalý rodič nebo jiná osoba, která však o dítě nepečuje a je problematické od ní důchod dítěte získat.

VIII. ZÁNİK NÁROKU NA DÁVKY PĚSTOUNSKÉ PÉČE

Dle § 970 o.z. pěstounská péče zaniká nejpozději, nabude-li dítě plné svéprávnosti, jinak jeho zletilostí. V den nabytí plné svéprávnosti nebo v den 18. narozenin dítěte ještě trvá pěstounská péče, zaniká až den následující. Dle § 935 o.z. poručenství zaniká, nabude-li alespoň jeden z rodičů poručence rodičovskou odpovědnost, popřípadě nabude-li schopnost ji vykonávat. Poručenství rovněž zaniká, nabude-li dítě svéprávnosti nebo je-li osvojeno. Poručenská funkce zaniká smrtí poručníka, nebo rozhodnutím soudu o zproštění poručníka jeho funkce, nebo o odvolání poručníka.

Nárok na dávky pěstounské péče zaniká, pokud přestanou být splněny podmínky dané zákonem. Zejména tedy půjde o situace, kdy zaniká pěstounská péče ve smyslu § 47a odst. 1 písm. a) ZSPOD, tedy přestane být vykonávána osobní péče o svěřené dítě nebo osoba v evidenci je pravomocně vyřazena z evidence osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči po přechodnou dobu, ev. je přerušeno vedení v této evidenci.

Jak bylo uvedeno na str. 4 této instrukce, nemusí se trvání pěstounské péče podle ZSPOD shodovat vždy s trváním pěstounské péče podle o.z. Stejně jako u vzniku nároku na dávky pěstounské péče je i v případě zániku nároku třeba posoudit 1. zda jde o osobu pečující podle § 2a písm. c) ZSPOD a 2. zda je vykonávána osobní péče o dané dítě.

Při posuzování zániku nároku na dávky pěstounské péče je zřejmé, že zde byly splněny podmínky pro přiznání a trvání nároku na dávky pěstounské péče, tedy že dítě se nacházelo v osobní péči osoby pečující. Při odejmutí dávek pěstounské péče tedy **dochází buď k zániku postavení osoby pečující, resp. právního titulu péče, nebo není vykonávána osobní péče o dítě**. Může tedy dojít např. k situaci, kdy je pravomocně zamítnut návrh na svěřením dítěte do péče či pěstounské péče a příjemce pěstounských dávek tak ztratí postavení osoby pečující podle § 2a písm. c) ZSPOD, rovněž dojde k zániku péče či pěstounské péče v důsledku nabytí zletilosti nebo plné

svéprávnosti svěřeného dítěte (zde je však možná prolongace pěstounských dávek při splnění zákonných podmínek), rovněž péče či pěstounská péče zaniká v důsledku úmrtí dítěte nebo osoby pečující. Další specifické situace jsou uvedeny níže.

A. Dítě se nachází v plném přímém zaopatření ústavního zařízení nebo v osobní péči jiné osoby (osoby odlišné od osoby, která je dle rozsudku oprávněna a povinna o svěřené dítě osobně pečovat a pobírá dávky pěstounské péče)

Při posuzování zániku nároku na dávky pěstounské péče **je třeba primárně vycházet z aktuálního soudního rozhodnutí ohledně toho, kdo je oprávněn a povinen o dítě osobně pečovat. Pokud je vykonatelné soudní rozhodnutí (předběžné opatření nebo meritorní rozhodnutí), kterým je dítě umístěno do ústavního zařízení nebo do péče osoby odlišné od stávající osoby pečující, je třeba dávky pěstounské péče odejmout od vykonatelnosti takového rozhodnutí, jelikož tímto okamžikem se stává osobou odpovědnou za výchovu dítěte osoba odlišná od stávající osoby pečující, eventuálně ústavní zařízení.** Právo a povinnost osobní péče o dítě přechází na nového pečovatele nebo ústavní zařízení vykonatelností soudního rozhodnutí a **je třeba vycházet z premisy, že faktický stav odpovídá stavu právnímu, tedy že se dítě nachází v osobní péči toho, kdo o něj má dle vykonatelného rozhodnutí aktuálně osobně pečovat.**

Odlišně je třeba postupovat v případech, kdy je doloženo nebo krajská pobočka Úřadu práce ze své činnosti zjistí, že osobní péče přestala být vykonávána ještě před vykonatelností rozhodnutí o změně péče o dítě, tedy že osobní péči o dítě převzala a zajišťovala jiná osoba nebo zařízení.

Podle ustanovení § 47g odst. 1 ZSPOD platí, že *„Příspěvek na úhradu potřeb dítěte nenáleží po dobu, po kterou je dítě v plném přímém zaopatření ústavního zařízení nebo v osobní péči jiné osoby. Plné přímé zaopatření se posuzuje podle zákona o státní sociální podpoře. Totéž vyplývá pro nárok na odměnu pěstouna (podle § 47j odst. 5 věta druhá ZSPOD „Je-li dítě svěřené osobě pečující v plném přímém zaopatření ústavního zařízení nebo v osobní péči jiné osoby, odměna pěstouna za péči o tyto děti nenáleží.“ a pro nárok na příspěvek při pěstounské péči (podle § 47ja odst. 5 ZSPOD) „Je-li dítě svěřené osobě pečující v plném přímém zaopatření ústavního zařízení nebo v osobní péči jiné osoby, příspěvek při pěstounské péči za péči o toto dítě nenáleží“.*

Ústavní zařízení poskytující plné přímé zaopatření (ošacení, strava, ubytování) jsou všechna školská zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc i domovy pro osoby se zdravotním postižením. V případě zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a domovů pro osoby se zdravotním

postižením není rozhodné, že je do ústavního zařízení dítě přijato na základě smlouvy s osobou pečující, resp. zákonným zástupcem (poručníkem, rodičem) nebo zda je péče dítěti poskytována na základě soudního rozhodnutí. V případě školských ústavních zařízení není možné smluvní umístění dítěte, vždy tedy půjde o zánik osobní péče o svěřené dítě vykonatelností soudního rozhodnutí, kterým se nezletilé dítě umisťuje do školského ústavního zařízení. **Naopak plné přímé zaopatření neposkytují střediska výchovné péče (SVP), ani zdravotnická zařízení, (tedy např. ozdravovny, lázně, psychiatrické léčebny apod.).** V případě smluvního pobytu dítěte v SVP nebo ve zdravotnickém zařízení, nezaniká osobní péče o svěřené dítě, osoby pečující se podílejí částečně na péči a zaopatření dítěte (pobyt v lázních s dítětem, víkendové pobyty dítěte v pěstounské rodině při pobytu v SVP, hospitalizace s dítětem, spolupráce v rámci terapií, zajištění ošacení apod.).

K zániku nároku na dávky pěstounské péče může dojít také za situace, kdy je stále platné soudní rozhodnutí o svěření dítěte do péče, předpěstounské péče, pěstounské péče nebo jmenování poručníkem, ale faktická osobní péče o dítě již není vykonávána. Z logiky věci je patrné, že by tyto situace měly být **výjimečné**, jelikož se předpokládá soulad faktického stavu stran osobní péče o svěřené dítě se stavem právním. **Osobní péči o dítě tedy má vykonávat ten, kdo je k tomu podle soudního rozhodnutí oprávněn a povinen.** Osoba pečující ale vykonává přiměřeně práva a povinnosti, které jinak náleží rodičům dítěte, může tedy dočasně pověřit péčí o svěřené dítě jinou vhodnou osobu (viz § 881 o.z.). V takovém případě stále trvá postavení osoby pečující, dítě je však se souhlasem osoby pečující v krátkodobé péči jiné osoby nebo instituce (školní družina, letní tábor, hlídání sousedkou, ale také např. návštěvy u rodičů, prázdninový pobyt u příbuzných apod). Pokud by však již šlo o pobyt mimo rodinu osoby pečující s tím, že je evidentní, že se dítě do náhradní rodiny nebude vracet – např. o svěření dítěte do své péče požádaly jiné osoby, u kterých se dítě fakticky nachází (těmto pak také může vzniknout nárok na pěstounské dávky, pokud je bude možné považovat za osoby pečující podle § 2a písm. c) bod 2, eventuálně 3 ZSPOD), nebo se dítě např. vrací k rodičům, se souhlasem všech zúčastněných, včetně OSPOD, ačkoli stále ještě není pravomocně rozhodnuto o zrušení péče či pěstounské péče, bude namísto rozhodnout o odejmutí dávek pěstounské péče, jelikož již nepůjde o péči či pěstounskou péči dle § 47a odst. 1 ZSPOD.

V některých případech bude složité určit přesně datum zániku postavení osoby pečující, tedy okamžik, kdy osoba pečující přestala vykonávat osobní péči o svěřené dítě, zejména pokud jde o situace, kdy nejprve jde o krátkodobé předání dítěte do péče ve smyslu § 881 o.z. a teprve následně dojde k tomu, že daná osoba bude o dítě pečovat s úmyslem jeho převzetí do dlouhodobé péče. V některých případech bude situace jasná s ohledem na to, že budou dávky pěstounské péče přiznány nové osobě pečující podle § 2a písm. c) bod 2 nebo 3 ZSPOD, jinde bude doložen záznam (protokol) o předání dítěte do osobní péče např. rodiče, který přebírá osobní péči

o dítě s tím, že je podán nebo v nejbližší době bude (i ze strany OSPOD) podán návrh na zrušení péče či pěstounské péče. Pokud nebude možné takto určit, kdy přesně došlo k zániku osobní péče o dítě, ačkoli není sporu o tom, že se dítě již ve faktické osobní péči osoby, která je podle soudního rozhodnutí o něj oprávněna a povinna pečovat, nenachází, odejme krajská pobočka Úřadu práce dávky pěstounské péče, pokud se dítě alespoň celý kalendářní měsíc ve faktické péči osoby oprávněné a povinné pečovat nenacházelo.

Příklad: Prarodiče, kteří mají vnuka v pěstounské péči, onemocní, a o vnuka se v době nemoci prarodičů stará teta (od 10.2.). Dítě u ní však zůstane i poté, co se prarodiče uzdraví (např. 25. 2. jsou již schopni převzít vnuka zpět do své péče), nechce se k prarodičům vrátit, u tety se mu líbí, má tam lepší zázemí, teta se mu více věnuje, mají spolu hezký vztah. Pokud nebude možné tetu považovat za osobu pečující podle § 2a písm. c) bod 3 ZSPOD, ani nebude doložen písemný záznam o převzetí osobní péče s úmyslem převzít chlapce do trvalé péče vyhotovený mezi prarodiči a tetou (např. v rámci řešení situace na případovém setkání na OSPOD), což by situaci vyjasnilo, odejme krajská pobočka Úřadu práce dávky pěstounské péče prarodičům k 31.3. Pokud by se situace vyřešila jinak a chlapec se do rodiny k prarodičům vrátil v průběhu měsíce března, dávky by odejmuty nebyly, nicméně pokud se více než jeden celý kalendářní měsíc (resp. zde více než měsíc, od 10.2. do 31.3.) v osobní péči prarodičů nenacházel, není namístě prarodiče nadále považovat za osoby pečující vykonávající osobní péči o dítě.

B. Pobyt oprávněné osoby ve vazbě nebo výkonu trestu odnětí svobody

Pokud byla oprávněná osoba (dítě, osoba pečující) vzata do vazby nebo nastoupila výkon trestu/trestního opatření odnětí svobody či ochranného opatření zabezpečovací detence, **zaniká nárok na dávky pěstounské péče v souladu s § 47r odst. 6 ZSPOD po uplynutí prvního kalendářního měsíce trvání vazby nebo trestního opatření odnětí svobody nebo ochranného opatření zabezpečovací detence.**

Příklad:

Nezletilé dítě svěřené do péče či pěstounské péče bylo na základě usnesení dne 6. 8. vzato do vazby. Nárok na dávky pěstounské péče zanikl k 30. 9. a od 1. 10. již dávky nenáleží. První kalendářní měsíc vazby uplynul k 30. 9. Nárok na odměnu pěstouna zanikne od 1. 10., ovšem za předpokladu, že dítě bude pobývat ve vazbě po celý měsíc září. Za měsíc srpen a září ještě příspěvek na úhradu potřeb dítěte i odměna pěstouna náleží, neboť dítě bylo vzato do vazby až 6. 8.

C. Ukončení pěstounské péče na přechodnou dobu

Podle § 27a odst. 9 ZSPOD, ve znění účinném od 1. 7. 2025 jde o odst. 8, může pěstounská péče na přechodnou dobu trvat nejdéle 1 rok. To neplatí jen v případech, pokud jsou do pěstounské péče téhož pěstouna svěřeni sourozenci dítěte, kteří byli do této péče svěřeni později, ne však na dobu delší, než po kterou má trvat pěstounská péče u sourozence, který byl do pěstounské péče na přechodnou dobu témuž pěstounovi svěřen jako poslední. **Úprava doby trvání pěstounské péče na přechodnou dobu v § 27a odst. 9 ZSPOD (po 1.1.2025 odst. 8) nevylučuje, aby**

soud rozhodl o svěření téhož dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu témuž pěstounovi i opakovaně. V takovém případě začíná běžet doba dalšího trvání pěstounské péče na přechodnou dobu v délce 1 roku od vykonatelnosti nového rozhodnutí soudu ve věci pěstounské péče na přechodnou dobu.

V případě, že je dítě svěřeno do pěstounské péče na přechodnou dobu předběžným opatřením soudu podle § 452 z.ř.s., trvá toto předběžné opatření po dobu stanovenou v rozhodnutí (max. 3 měsíce od jeho vykonatelnosti). Bylo-li před uplynutím doby podle ustanovení § 459 zahájeno řízení ve věci samé, může soud předběžné opatření opakovaně prodloužit tak, aby celková doba trvání předběžného opatření nepřesáhla 6 měsíců od jeho vykonatelnosti. Poté lze dobu trvání předběžného opatření výjimečně opakovaně prodloužit na nezbytně nutnou dobu v délce nepřesahující 3 měsíce jen tehdy, nebylo-li z vážných důvodů a objektivních příčin možné v této době skončit důkazní řízení ve věci samé. Účinky předběžného opatření zaniknou nejpozději uplynutím 1 roku od jeho vykonatelnosti.

Rozhodnutí soudu ve věci samé (rozsudek) nahrazuje dříve vydané předběžné opatření o svěření dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu. **Je-li rozsudkem soudu znovu rozhodnuto o svěření dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu téhož pěstouna, nezačíná běžet nová lhůta doby trvání pěstounské péče na přechodnou dobu. Doba trvání pěstounské péče na přechodnou dobu, o které bylo nejprve rozhodnuto předběžným opatřením soudu a následně rozsudkem soudu, se sčítá a doba 1 roku se počítá pouze od vykonatelnosti předběžného opatření soudu** (tj. od vykonatelnosti prvního rozhodnutí soudu o svěření dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu).

Za předpokladu, že uplyne doba 1 roku od vykonatelnosti prvního rozhodnutí soudu o svěření dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu, **nelze dítěti odejmout příspěvek na úhradu potřeb dítěte pouze z důvodu uplynutí doby trvání pěstounské péče na přechodnou dobu.** Nárok dítěte na příspěvek na úhradu potřeb dítěte a eventuálně nárok na zvýšenou odměnu pěstouna z titulu péče o takové dítě [může hrát roli v případě zvýšené odměny pěstouna např. podle § 47j odst. 2 písm. b) nebo c) nebo odst. 4 ZSPOD] zanikne až na základě předání osobní péče o dítě jiné osobě nebo ústavnímu zařízení na základě vykonatelného soudního rozhodnutí (pokud by bylo dítě předáno do péče jiné osoby pečující, použije se § 47f odst. 1 věta druhá a třetí ZSPOD).

IX. DÁVKY PĚSTOUNSKÉ PÉČE A SOUVISEJÍCÍ PRÁVNÍ PŘEDPISY

Dávky pěstounské péče se (s výjimkou jednorázových dávek) započítávají do příjmu podle § 9 zákona o pomoci v hmotné nouzi [viz § 7 odst. 2 písm. e) zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu]. Dávky pěstounské péče jsou rovněž zohledňovány pro určení přiměřených nákladů na bydlení, a můžou tak navýšit dávku pomoci v hmotné nouzi, příspěvek na živobytí.

Dávky pěstounské péče se nezapočítávají do rozhodného příjmu podle zákona o státní sociální podpoře. Exekuce je možná jen z opakujících se dávek pěstounské péče, tedy odměny pěstouna a příspěvku při pěstounské péči v případě dluhu osoby pečující nebo osoby v evidenci, a příspěvku na úhradu potřeb dítěte v případě dluhu dítěte, resp. nezaopatřené osoby, která byla do dne zletilosti v péči osoby pečující (viz § 317 odst. 2 o.s.ř.).

Osoby pečující a osoby v evidenci nemohou být vedeny jako uchazeč o zaměstnání v evidenci uchazečů o zaměstnání, je-li těmto osobám vyplácena odměna pěstouna podle § 47j odst. 1 písm. c) a d) ZSPOD [viz § 25 odst. 1 písm. p) zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti], nemohou tedy ani pobírat podporu v nezaměstnanosti. Tyto osoby však mohou být vedeny jako zájemci o zaměstnání v evidenci zájemců o zaměstnání podle § 22 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Ostatní osoby pečující a osoby v evidenci, jimž je vyplácena odměna pěstouna podle § 47j odst. 1 písm. a) a b) ZSPOD a § 47j odst. 2 ZSPOD nebo příspěvek při pěstounské péči podle § 47ja ZSPOD, mohou být vedeny jako uchazeč o zaměstnání v evidenci uchazečů o zaměstnání a mohou pobírat podporu v nezaměstnanosti, pokud jim na podporu v nezaměstnanosti vznikl nárok.

Podle § 32 odst. 1 písm. b) zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, má pojištěnec, který převzal dítě do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu¹⁰, nárok na **peněžitou pomoc v mateřství** (dále jen „PPM“), pokud jsou splněny další zákonem dané podmínky (zejména doba účasti na nemocenském pojištění alespoň 270 kalendářních dnů v posledních 2 letech před nástupem na PPM, u osob samostatně výdělečně činných pak alespoň 180 kalendářních dnů účasti na nemocenském pojištění osob samostatně výdělečně činných v posledním roce před nástupem na PPM a dítě je mladší 7 let). PPM v takovém případě náleží po dobu 22 týdnů. Pokud osoba pečující současně převezme dvě a více dětí do péče či pěstounské péče, náleží PPM po dobu 31 týdnů, pokud

¹⁰ Podle § 38 zákona o nemocenském pojištění, ve znění účinném od 1. 1. 2025, se za rozhodnutí příslušného orgánu považují jednak rozhodnutí soudu o svěření dítěte do náhradní péče určené fyzické osoby uvedené v § 38 písm. a) až h), jednak nově též vyjádření obecního úřadu obce s rozšířenou působností podle § 16a odst. 3 ZSPOD, a to po dobu, po kterou probíhá soudní řízení o pěstounské péči, předpěstounské péči nebo o jmenování poručníka dítěti.

osoba pečující po uplynutí 22 týdnů pečuje alespoň o dvě ze svěřených dětí. I zde je třeba uplatňovat § 16 písm. b) zákona č. 187/2006Sb., o nemocenském pojištění, podle kterého PPM nenáleží, je-li zároveň pobírán započitatelný příjem, ze kterého je pojistné odváděno.

Osobě pečující, která převzala dítě do péče nahrazující péči rodičů dítě na základě rozhodnutí příslušného orgánu podle § 7 odst. 10 písm. e) až h) zákona o státní sociální podpoře, náleží též nárok na **rodičovský příspěvek** za podmínek stanovených v § 30 až § 31 zákona o státní sociální podpoře. Je-li dítě rozhodnutím soudu svěřeno do pěstounské péče na přechodnou dobu, nárok na rodičovský příspěvek nevzniká.

Právní předpisy:

- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZSPOD“)
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o.z.“)
- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění zákona č. 87/2015 Sb. (dále jen „z.ř.s.“)
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o.s.ř.“)
- Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o státní sociální podpoře“)
- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o sociálních službách“)
- Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“)
- Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců, ve znění pozdějších předpisů
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011, o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie
- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů